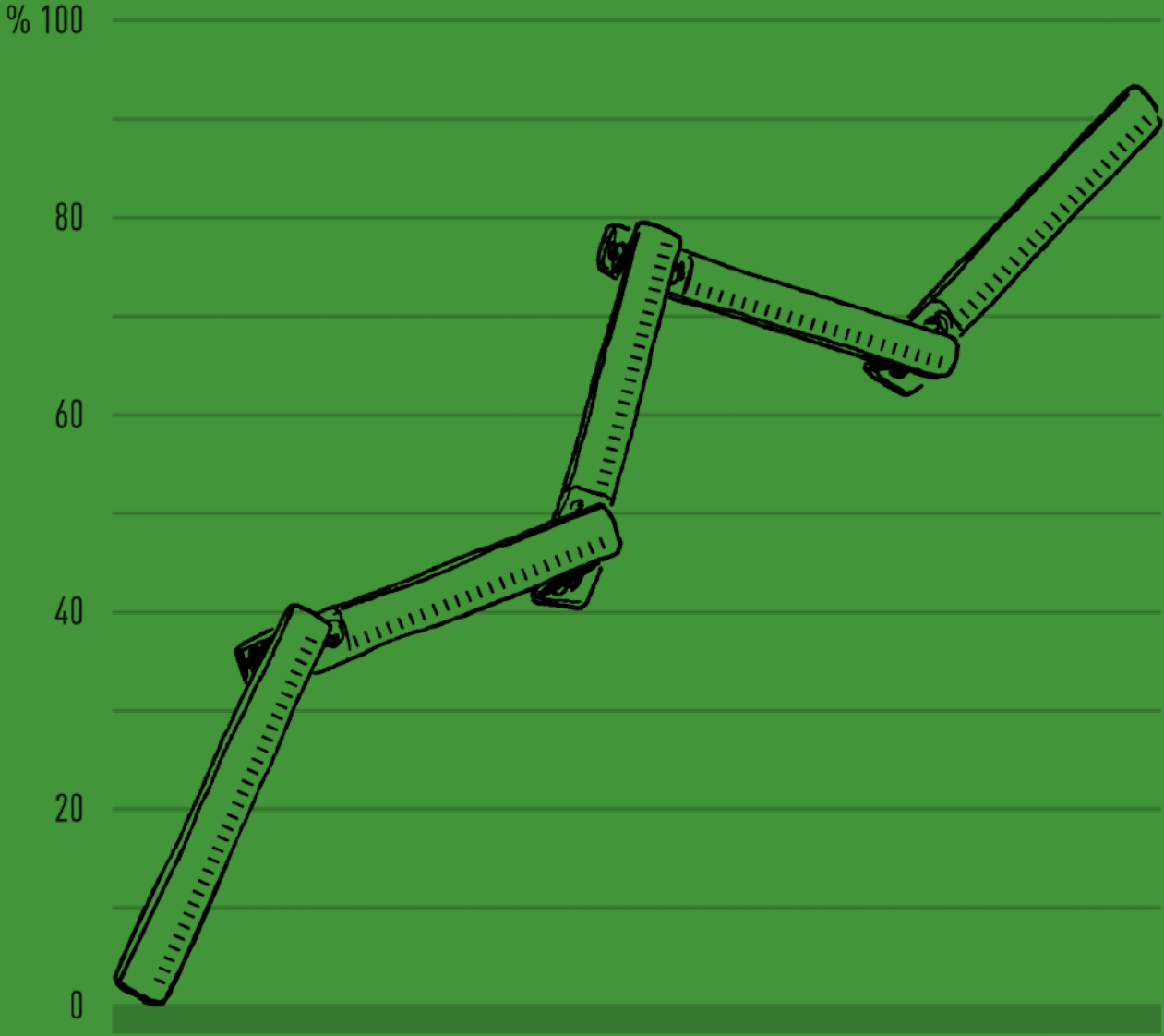

MESLEK EĞİTİMİNDE KALİTE İÇİN İŞBİRLİĞİ

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE KALİTE STRATEJİ BELGESİ

YAYINA HAZIRLAYANLAR

İREM AKTAŞLI
İŞİK TÜZÜN

Yapım **Myra**
Koordinasyon **Rauf Kösemen, Engin Doğan**
Kapak Tasarımı **Tülay Demircan**
Kapak İllüstrasyonu **Aksel Ceylan**
Yayın Kimliği Tasarımı **Banu Yılmaz Ocak**
Sayfa Uygulama **Serhan Baykara**
Baskı Öncesi Hazırlık Koordinasyonu **Nergis Korkmaz**

Baskı **İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.**
Atatürk Cad. Göl Sok. (İtfaiye karşısı) No: 1
Yenibosna-Bahçelievler / İSTANBUL
T **0212 656 49 97**
F **0212 656 29 26**

Mayıs 2012

ISBN 978-605-4348-37-4

MESLEK EĞİTİMİNDE KALİTE İÇİN İŞBİRLİĞİ

**MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE KALİTE
STRATEJİ BELGESİ**

MESLEK LİSESİ MEMLEKET MESELESİ

Meslek Lisesi Memleket Meselesi (MLMM) Projesi, Vehbi Koç Vakfı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Koç Holding'in işbirliğiyle, mesleki teknik eğitimin önemi konusunda toplumun her kesiminde farkındalık yaratmak ve bu konuda liderlik yaparak, devletle iş dünyası arasında işbirliği tohumları atmak amaçlarıyla 2006 yılında başlatıldı.

Projeye zaman içerisinde 264 meslek lisesi, 8.000 meslek lisesi öğrencisi, farklı ölçek ve sektörlerde 20 Koç Topluluğu şirketi ve 350'yi aşkın çalışan gönüllü olarak dahil oldu.

Proje kapsamında şirketler ile alanlarında eğitim veren meslek liseleri arasında eşleştirme sağlanarak, bir yandan gençlerin istihdam edilebilirliğinin artırılması, diğer yandan da işletmelerin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesine katkıda bulunulması amaçlandı.

Gerçekleştirilen eşleştirmeler, zaman içerisinde okullar ve işletmelerin ihtiyaç ve olanaklarına bağlı olarak meslek lisesi öğrencilerine burs, staj ve gönüllü koçluk desteği sağlanmasından, okullarda eğitimin altyapısı ve içeriğinin iyileştirilip günümüz teknolojileri ile uyumlu hale getirilmeleri için müfredat, malzeme ve laboratuvar desteğine kadar geniş bir alana yayıldı.

Zamanla, burs, müfredat, laboratuvar, staj, kişisel ve mesleki gelişim ve istihdam desteği gibi bileşenleri ile "Okul-İşletme Eşleştirme Modeli" adını alan bu yapılanmanın temelinde, mesleki eğitim veren okullar ile işletmeler arasında sektörel bazda işbirlikleri geliştirerek, eğitim ve iş dünyası arasında köprülerin kurulması yatmaktadır. Koç Holding, MLMM Projesi kapsamında söz konusu modelin kurumsal, sektörel ve politika düzeylerinde yaygınlaştırılması için çalışmalarını sürdürmektedir.

Eğitim Reformu Girişimi (ERG) çalışmalarını iki öncelikli amaç doğrultusunda sürdürüyor. Bunlardan ilki, kız ve erkek tüm çocukların hakları olan kaliteli eğitime erişimlerini güvence altına alacak ve Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik gelişimini üst düzeylere taşıyacak eğitim politikaları oluşmasına katkıda bulunmaktadır. ERG'nin katkıda bulunduğu diğer başlıca alan ise eğitime ilişkin katılımcı, saydam ve yenilikçi politika üretme süreçlerinin yaygınlaşmasıdır.

2003 yılında Sabancı Üniversitesi bünyesinde yaşama geçen ERG, bu amaçlara yönelik araştırma, savunu ve eğitim çalışmalarını "herkes için kaliteli eğitim" vizyonu doğrultusunda sürdürüyor.

ERG meslek eğitiminin, gençlerin potansiyellerini gerçekleştirmelerine katkıda bulunacak, işletmelerin gereksinimini karşılayacak ve uluslararası rekabette genç nüfusu ile ön plana çıkmak isteyen Türkiye'ye avantaj yaratacak biçimde yapılandırılması için çalışmalarını 2006 yılından bu yana sürdürüyor.

ERG, Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Aydın Doğan Vakfı, Bahçeşehir Üniversitesi, Borusan Kocabıyık Vakfı, Enerji-Su, Enka Vakfı, Hedef Alliance, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Kadir Has Vakfı, Mehmet Zorlu Vakfı, MV Holding, Nafi Güral Eğitim Vakfı, Sabancı Üniversitesi, The Marmara Hotels and Residences, Tüm Özel Eğitim Kurumları Derneği, Türkiye Vodafone Vakfı, Vehbi Koç Vakfı ve Yapı Merkezi tarafından destekleniyor.

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AYÇ	Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ECVET	<i>The European Credit System for Vocational Education and Training</i> (Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kredi Transfer Sistemi)
ERG	Eğitim Reformu Girişimi
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MYK	Mesleki Yeterlilik Kurumu
OECD	<i>Organisation for Economic Co-Operation and Development</i> (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
UMEM	Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri
UMYS	Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi
YÖK	Yükseköğretim Kurulu

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
GİRİŞ	8
1. HEDEF: ORTAÖĞRETİMİ BİTİREN TÜM ÖĞRENCİLERİN TEMEL BECERİLERE SAHİP OLMASI	10
Öneri 1.1. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Programlarının Öğrencilerin Temel Becerilerini Geliştirecek Biçimde Düzenlenmesi	11
Öneri 1.2. Ortaöğretimde Akademik Ağırlıklı Eğitim Veren Okullardaki Öğrencilere de Çeşitli Alanlarda Mesleki ve Teknik Dersler Alma Olanağı Sağlanması	11
Öneri 1.3. Ortaöğretimde Tüm Öğrencilere Uygulama Deneyimi Edinebilecekleri Olanakların Tanınması	12
2. HEDEF: MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN NİTELİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ	13
Öneri 2.1. Öğretim Programlarının Yenilenmesi ve “Eğitim-Meslek-Belge” Bağlantısının Kurulması	14
Öneri 2.2. Öğretmen ve Yöneticilerin Niteliğinin Geliştirilmesi	16
Öneri 2.3. Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Hizmetlerinin Güçlendirilmesi	18
Öneri 2.4. Eğitim Ortamlarının İyileştirilmesi	19
Öneri 2.5. Okul-İşletme İşbirliği Güçlendirilerek Beceri Eğitimi ve Staj Süreçlerinin Etkililiğinin ve Verimliliğinin Artırılması	20
3. HEDEF: MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİNE YÖNELİK DESTEK MEKANİZMALARININ KURULMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİ	22
Öneri 3.1. Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi’nin Kurulması ve Kalitesinin, Sürdürülebilirliğinin ve Güncelliğinin Sağlanması	23
Öneri 3.2. Mesleki Eğitim ve İşgücü Piyasalarına İlişkin İstatistiksel Verilerin İyileştirilmesi ve Etkin Bir İzleme-Değerlendirme Mekanizmasının Kurulması	25
4. HEDEF: MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TOPLUMSAL STATÜSÜNÜN İYİLEŞTİRİLMESİ	26
Öneri 4.1. Öğrencilere Yatay ve Dikey Hareketlilik Olanakları Sunulması	26
Öneri 4.2. Zorunlu Eğitim Sonrasında Hayat Boyu Öğrenme Olanaklarının Çeşitlendirilmesi	27
Öneri 4.3. Mesleki ve Teknik Eğitimin İletişim ve Bilgilendirme Kampanyalarıyla Desteklenmesi	28
KAYNAKÇA	30

SUNUŞ

Kamu politikalarının veri temelli ve katılımcı süreçlerde hazırlanması ilkesi eğitim sektörü için de geçerli. Eğitimde gelişmesi gereken alanların belirlenmesi, araştırmalarla irdelenip daha iyi anlaşılması ve sonrasında paydaşların da içinde olduğu süreçte uygulanabilir ve sürdürülebilir çözümlerin geliştirilmesi gerekiyor. Kamu politikalarını iyileştirmek için çalışan sivil toplum ya da özel sektör kuruluşlarının da benzer süreçlerde hareket etmesi çok önemli.

Koç Holding ve Eğitim Reformu Girişimi (ERG) işbirliğinde gerçekleştirdiğimiz Meslek Eğitiminde Kalite için İşbirliği Projesi de bu yaklaşımı temel alıyor. Türkiye’de meslek eğitiminin gelişimine yön vermesi amacıyla uluslararası eğilimler ve ülkemizdeki durum temelinde katılımcı bir süreçte hazırladığımız *Mesleki ve Teknik Eğitimde Kalite: Strateji Belgesi* on sekiz aylık yoğun bir çalışmanın sonucu.

Strateji Belgesi, Mesleki Yeterlilik Kurumu koordinasyonunda devam eden İstihdam ve Meslek Eğitiminin İlişisini Güçlendirme Eylem Planı’nı ve Mili Eğitim Bakanlığı tarafından sürdürülen mesleki ve teknik eğitimde yeni bir strateji oluşturma çabalarını destekleyecek ve tamamlayacak bir içerik ve yaklaşıma sahip. Bu belgede Koç Holding ve ERG’nin ortak vurgusu meslek eğitiminin kalitesi oldu. Nitekim mesleki teknik eğitim alanında gerçekleştirilecek yapısal ve yasal tüm değişiklikler ancak meslek eğitimi alan bireylerin öğrenmesine ve beceri kazanımına katkı yaptığı ölçüde başarılı olabilecek.

Meslek eğitiminde giderek ivme kazanan değişim gayretlerinin başarılı olması için bir diğer önemli faktör de artık bu konuyla ilgili ezberlerimizi bozarak, beceri kazanımının sadece meslek lisesinde ya da meslek yüksekokulunda gerçekleştiği bir resmin dışına taşmak. Hayat boyu öğrenmeyle ilgili gelişmeler çok önemli fırsatlar sunuyor. Bu fırsatların hayata geçmesi için yapılması gerekenleri bu Strateji Belgesi’nde bulabilirsiniz.

Mesleki ve Teknik Eğitimde Kalite: Strateji Belgesi, başta Koç Holding ve ERG ekipleri olmak üzere sürece katkı yapan birçok kişinin ürünü. ERG’de Batuhan Aydagül ve Nihan Köseleci’ye; Koç Holding’de Aylin Gezgüç, Burcu Gündüz ve Seçil Kınay’a; Danışma Kurulu üyelerimiz Bayram Akbaş, Serdar Sayan, Ömer Açıkgöz, Necdet Kenar, Meltem Özturan ve Emre Görgün’e; Milli Eğitim Bakanlığı’nda yıllardır meslek eğitimiyle ilgili projelere liderlik eden Salih Çelik’e teşekkürlerimizi sunarız.

Strateji Belgesi’nin süregelen çalışmaları ve tartışmaları zenginleştirmesini ümit ediyoruz.

Prof. Dr. Üstün Ergüder
Direktör
Eğitim Reformu Girişimi

GİRİŞ

Türkiye’de genç nüfusta işsizlik oranının % 20’ye yakın olması ve bu oranın, özellikle içinde bulunduğumuz küresel ekonomik kriz ortamında artma olasılığı, uzun vadede çok ciddi bir toplumsal tehdidin habercisidir. Aynı biçimde, sanayi, hizmet ve tarım sektörlerinin nitelikli eleman gereksiniminin karşılanamaması olasılığı, sürdürülebilir büyüme potansiyeline doğrudan sekte vurabilecek bir risktir. Burada sözü edilen iki önemli riske yönelik önemli müdahale aracı ise nitelikli mesleki ve teknik eğitimidir.

Mesleki ve teknik eğitimin gençlerin potansiyellerini gerçekleştirmelerine katkıda bulunacak, işletmelerin nitelikli eleman gereksinimini karşılayacak ve uluslararası rekabette genç nüfusu ile ön plana çıkmak isteyen Türkiye’ye avantaj yaratacak biçimde yapılandırılması gerekmektedir. Bu süreçte önemli olan, iş dünyası, emek dünyası ve eğitim dünyasının, somut verilerin bilimsel analizinden hareketle, hem kendi alanlarının hem de Avrupa Birliği (AB) yolunda yürüyen ülkemizin geleceğine en uygun önerileri birlikte geliştirmesi ve sahiplenmesidir. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalarda başarıyı yakalamanın önkoşulu, politika yapımcıların ve araştırmacıların özel sektörün gereksinimlerini dinlemesi ve anlaması, özel sektörün de çabalarını veri ve analizlere dayandırmasıdır.

Bu çerçevede ve Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin kalitesini artırma amacıyla, Eğitim Reformu Girişimi (ERG) ve Koç Holding 20 Aralık 2010 tarihinde Meslek Eğitiminde Kalite için İşbirliği Projesi’ni başlatmıştır. Katılımcı ve veri temelli politika önerileri geliştirmeyi hedefleyen proje süresince hem mevcut yazından yararlanarak çalışmalar yürütülmüş hem de yeni araştırmalar yapılmıştır.

Bu kapsamda ilk olarak, özellikle 2007-2011 arasında olmak üzere Türkiye’de kamu kurumları, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen çalışmalar taranmış ve bunların sonucunda oluşan yeni mevzuat, program ve yayınların dökümü *Mesleki ve Teknik Eğitimde Güncellenmiş Durum Analizi* olarak sunulmuştur. Ayrıca, mesleki ve teknik beceri kazanımını hayat boyu öğrenme çerçevesinde değerlendiren bir yazın taraması yapılarak dünyada son yıllarda bu alanda ortaya çıkan eğilimleri ortaya koyan *Hayat Boyu Öğrenme Çerçevesinde Mesleki Beceri Kazanımı: Uluslararası Eğilimler* raporu hazırlanmıştır. Proje kapsamında ek olarak, Türkiye için güncel ve önemli bir konu olan kız teknik ve meslek liseleri, kız çocukların eğitimi, kadın istihdamı ve toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısıyla incelenmiştir. Son olarak, “Meslek Eğitiminde Ne Çalışıyor, Neden Çalışıyor” başlıklı saha araştırmasıyla, okullar ve işletmeler arasındaki 30 işbirliği örneği vaka çalışmalarıyla incelenmiş ve başarılı işbirliklerinde hangi ortak koşulların bulunduğu saptanmıştır.

Mesleki ve Teknik Eğitimde Kalite Strateji Belgesi’nin hedefi ise proje kapsamında hazırlanmış tüm bu araştırmalar ve bilgi notları ile diğer paydaşlarca yayımlanan makale ve raporlara dayanarak mesleki ve teknik eğitimin kalitesini artırmak için bir strateji oluşturmaktır. Bu belge, bireylerin işgücü piyasasının gereksinim duyduğu beceri ve yeterlilikleri edinebileceği ve hayat boyu öğrenmeyi destekleyen örgün ve yaygın eğitim yapılarının gelişmesine veri temelli, kabul edilebilir, uygulanabilir ve sürdürülebilir politika önerileriyle katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda, strateji belgesinde dört temel hedefe yer verilmiş ve bunları gerçekleştirmek için kamuya, özel sektöre ve vakıflar, dernekler, sendikalar ve meslek kuruluşları gibi sivil toplum aktörlerine yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur:

- Ortaöğretim düzeyindeki tüm öğrencilerin temel becerilere sahip hale gelmesi
- Mesleki ve teknik eğitimin niteliğinin artırılması
- Mesleki ve teknik eğitim sistemine yönelik destek mekanizmalarının kurulması ve güçlendirilmesi
- Mesleki ve teknik eğitimin toplumsal statüsünün iyileştirilmesi

Bu strateji belgesinde beceriler, yeterlilikler ve mesleki ve teknik eğitim, hayat boyu öğrenme yaklaşımı doğrultusunda bir bütün olarak ele alınmış ve birbirini tamamlayan hedef ve öneriler geliştirilmiştir. İlk iki hedef çoğunlukla ortaöğretim kademesinde sunulan eğitime odaklanmakta, tüm öğrencilere yaşam ve istihdam becerilerinin kazandırılmasının önemi vurgulanmaktadır. Üçüncü hedefte ise, mesleki ve teknik eğitim sisteminin hedeflerine ulaşması için tasarlanması ve kurulması gereken destek mekanizmalarına yönelik öneriler sunulmaktadır. Son hedef kapsamında geliştirilen öneriler ise küresel bir olgu olan, mesleki ve teknik eğitimin toplumsal statüsünün iyileştirilmesi gereksinimini karşılamaya yöneliktir.

1. HEDEF: ORTAÖĞRETİMİ BİTİREN TÜM ÖĞRENCİLERİN TEMEL BECERİLERE SAHİP OLMASI

Bilgi ekonomisine geçiş, hızlı küreselleşme süreci, sürekli gelişen ve değişen teknoloji, ortaöğretimi bitiren tüm bireylerin güçlü temel beceri ve yeterliliklere sahip olmasını gerektiriyor. Bu beceri ve yeterliliklerin başında, okuryazarlık ve sayısal beceriler, bilişim teknolojisinde temel ustalıklar, çalışma ortamlarına uyum sağlama, kendini ifade edebilme, iletişim kurma, doğru bilgiye ulaşma, karar verme ve sorumluluk alma, yaratıcılık gösterme, işbirliği yapma, eleştirel düşünme, sorun çözme, karmaşık sistemleri algılama ve kendini geliştirme geliyor.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkelerinde gerçekleştirilen birçok çalışma da bu görüşü destekler nitelik taşıyor. Bu çalışmalar, teknolojinin hızlı değişimiyle (özellikle bilişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla), problem çözme ve iletişim becerilerinin işgücü piyasasında en çok aranan beceriler arasında yer alır hale geldiğini gösteriyor.¹ Ayrıca, araştırmalar bireylerin işgücü piyasasındaki performanslarıyla (işsizlik oranları, işsiz kalma süreleri, maaşları vb.) sahip oldukları okuryazarlık ve sayısal beceriler arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu da ortaya koyuyor.²

Mesleki ve teknik eğitim programlarının, bireylere mezun olduklarında niteliklerine uygun koşullarda, insan onuruna yaraşır bir biçimde istihdam edilebilmelerini kolaylaştıracak mesleğe özgü beceriler kazandırması büyük önem taşıyor.

Günümüz ekonomik koşullarında ve giderek daha rekabetçi hale gelen işgücü piyasalarında, bireyler çalışma yaşamları boyunca istediklerinde ya da gerektiğinde iş hatta meslek değiştirmek, becerilerini sürekli yenilemek ve geliştirmek durumundalar. Bu nedenle ve ayrıca bireylerin sadece iş yaşamına değil genel olarak toplumsal yaşama da etkin katılımını desteklemek için, mesleki ve teknik eğitim programlarının yukarıda belirtilen daha geniş ve aktarılabilir becerileri de öğrencilere kazandırması gerekiyor.

Bu çerçevede, birçok ülkede genel eğitim ile mesleki ve teknik eğitim arasındaki geleneksel katı sınırlar yumuşama eğilimi gösterirken, yapı ve içerik farklılıkları azalıyor. Özellikle AB ülkelerinde, ortak ve zorunlu genel eğitimin 9-10 yıl olması ve mesleki ve teknik eğitimin bunun üzerine oturtulması gibi bir eğilim söz konusu. Bu sistemlerde amaçlanan, erken yaşta farklı okul türlerini seçmek zorunda kalan öğrencilerin gelecekte karşılaşılabilecekleri bazı olumsuzlukları ortadan kaldırmaktır.³ Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde ise, mesleki ve teknik eğitim ortaöğretim düzeyinde yer almıyor, önlisans düzeyinde başlıyor.⁴

Türkiye’de, mesleki ve teknik eğitim veren kurumların çoğu ortaöğretim sisteminde yer alıyor. Sekiz yıllık ilköğretimi tamamladıktan sonra ortaöğretime başlayan gençler ya genel liselere ya da mesleki ve teknik eğitim veren okullara devam ediyorlar. Ülkemizde, ortaöğretimdeki tüm öğrencilerin güçlü temel beceriler ve yeterliliklerle donatılması ve genel eğitim ile mesleki eğitim arasındaki keskin program farklılıklarının azaltılması amacıyla şu adımların atılması öneriliyor:

1 Autor, Levy ve Murnane, 2003; Levy ve Murnane, 2004; Kézdi, 2006.

2 Chiswick, Lee ve Miller, 2002.

3 Şimşek, 1999.

4 Köseleci, 2012a.

- Mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının öğrencilerin temel becerilerini geliştirecek biçimde düzenlenmesi
- Ortaöğretimde akademik ağırlıklı eğitim veren okullardaki öğrencilere de çeşitli alanlarda mesleki ve teknik dersler alma olanağı sağlanması
- Ortaöğretimde tüm öğrencilere uygulama deneyimi edinebilecekleri olanaklar tanınması

Öneri 1.1. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Programlarının Öğrencilerin Temel Becerilerini Geliştirecek Biçimde Düzenlenmesi

Türkiye’de 2005-2006 öğretim yılında ortaöğretimin yeniden yapılandırılmasının ardından, temel becerilerin, genel ve mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının 9. sınıflarında ortak bir programla kazandırılması hedefleniyor.⁵ Bu, ortaöğretim düzeyindeki tüm öğrencilerin temel becerileri edinebilmesini sağlamaya dönük oldukça önemli bir adımdır.

Bununla birlikte, hayat boyu öğrenme için sağlam bir temel oluşturulabilmesi amacıyla ortaöğretimde ortak olarak uygulanan ve temel becerilere odaklanan öğretim programının süresinin iki yıla çıkarılması tartışmaya açılmalıdır.

Böyle bir sistemde, ortaöğretimin ilk iki yılında tüm öğrenciler aynı öğrenim programını görürken, son iki yıl için genel program ve mesleki ve teknik program arasında seçim yapıp birine yönelebilirler. Mesleki ve teknik alanda uzmanlaşma başladıktan sonra da öğrencilere temel becerilerini geliştirmeye yönelik dersler verilmeye devam edilmelidir.

Örneğin, yabancı dil bilen nitelikli işgücünün yetiştirilmesini sağlamak amacıyla, ilgili sektörün yapısı ve beklentileri doğrultusunda mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının yabancı dil ders saatleri artırılmalı ve özellikle mesleki yabancı dil dersi zorunlu olmalıdır. Aynı biçimde, sayısal becerilerin öğretim programlarına yaratıcı ve öğrencilerin ilgisini çekecek bir biçimde dahil edilmesi (örneğin, ahşap teknolojisi bölümü derslerinde trigonometrik ya da geometrik uygulamalara yer verilmesi) gerekiyor. Yapılan etki analizi çalışmalarında, ABD, Belçika ve Almanya’da mesleki ve teknik eğitim programlarında yer alan uygulamalı matematik derslerinin oldukça başarılı sonuçlar verdiği gözlemleniyor.⁶

Vurgulanması gereken bir diğer önemli nokta ise mesleki ve teknik eğitim de dahil olmak üzere eğitimin her kademesinde ve alanında, öğrencilerin eleştirel düşünen, sorgulayan, araştıran ve kendini ifade edebilen bireyler olarak yetişmesi ve bu yönde eğitim ve öğretim programlarında ve yöntemlerinde gereken değişikliklerin yapılması gerekliliğidir.

Öneri 1.2. Ortaöğretimde Akademik Ağırlıklı Eğitim Veren Okullardaki Öğrencilere de Çeşitli Alanlarda Mesleki ve Teknik Dersler Alma Olanağı Sağlanması

Türkiye’de üniversite eğitimine devam edemeyen genel ortaöğretim mezunlarının işgücü piyasasına geçişleri oldukça sancılı bir sürece dönüşmüştür. Bu gençlerin bazıları uzun süren işsizlik dönemlerinin ardından oldukça olumsuz koşullar (düşük maaş, kayıtdışı vb.) altında çalışmayı kabul ederken, bazıları ise (özellikle de genç kadınlar) işgücü piyasasından tamamen çekilmek zorunda kalmaktadır. Söz konusu “mesleksizlik” sorununu çözebilme için mesleki ve teknik eğitimin sadece mesleki ve teknik liselerle sınırlı kalmaması, genel liselerde de öğrencilere çeşitli alanlarda temel mesleki becerilerin kazandırılması gerekiyor. Günümüzde, mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim sonrasında sağlandığı birçok ülkede

5 Talim ve Terbiye Kurulu’nun Ortaöğretimin Yeniden Yapılandırılması konulu 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı kararına göre genel liseler ile tüm mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının 9. sınıflarında, Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında geliştirilen Ortak Beceriler, Bilgisayar ile Tanıtım ve Yönlendirme derslerinin okutulması öngörülmüştür.

6 Stone ve ark., 2006.

bile genel mesleki becerileri kazanmak isteyen ortaokul ya da lise öğrencileri, mesleki beceri kazanımıyla ilgili seçmeli derslere katılabiliyorlar.

Ülkemizde de genel eğitim veren ortaöğretim kurumlarında, öğrencileri meslek yaşamına hazırlayan seçmeli meslek dersleri (bilgi teknolojisi, multimedya, yönetim, pazarlama, teknik resim, metal işleme, yapı-duvar örme vb.) sağlanmalıdır. Ayrıca, modüler sistem uygulamasının ve yeterlilikleri belgelendirme sisteminin etkin olarak yaşama geçmesiyle, öğrenciler gerekli kredileri biriktirerek yeterliliklerini sertifikalandırma olanağına da sahip olabilirler.⁷

Böylelikle, genel lise mezunlarının, üniversite eğitimi almaksızın işgücüne katılabilmelerini kolaylaştıracak beceri ve yeterliliklere sahip olmaları sağlanabilir. Ayrıca, böyle bir uygulama, eğitimini ve yaşamını istediği yönde sürdürebilecek, seçme ve yeniden seçme şansı olan bireyler yetiştirme yolunda önemli bir adım oluşturur.

Öneri 1.3. Ortaöğretimde Tüm Öğrencilere Uygulama Deneyimi Edinebilecekleri Olanakların Tanınması

Ortaöğretim çağındaki gençlerin öğrenme süreçlerini okul dışında da sürdürmelerinin ve uygulama deneyimi kazanmalarının önemi birçok çalışmada vurgulanır.⁸ İyi yönetilen çalışma ortamları, o mesleğe/işe özgü beceriler açısından oldukça etkili öğrenme ortamları olabilirler. Okul dışında kazanılan deneyimler, kişisel ve yönetsel becerilerin (problem çözme, çatışma yönetimi ve girişimcilik) kazanımını kolaylaştırır.⁹

Mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarında, teorik bilginin uygulama becerileriyle tamamlanması ve desteklenmesi bireylerin yeterlilik düzeylerinin iyileştirilmesi açısından büyük önem taşıyor. Bu doğrultuda, Türkiye’de teorik bilgi ile işyerlerinde uygulamalı eğitimin bir denge içinde sunulmasına yönelik “ikili yapı” güçlendirilmelidir.¹⁰

Nitekim güçlü mesleki ve teknik eğitim sistemleri olan Avusturya ve Almanya gibi ülkeler, okuldaki teorik eğitim ile işletmelerdeki uygulamalı eğitimi birbirini tamamlayan öğeler olarak görüyor. Buralarda, mesleki ve teknik eğitim alan öğrenciler işletmelerde çalışarak mesleğin uygulamalı yanlarını öğrenirken, kuramsal öğrenme için de haftanın bazı günlerinde okula gidiyorlar.

Ayrıca, genel ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin de okulda edindikleri bilgileri yaşama ilişkilendirmelerinin, fırsat buldukça uygulama deneyimi edinmelerinin ve düşünme ve el becerilerini geliştirmelerinin onları geleceğe daha iyi hazırladığı unutulmamalıdır. Bu kapsamda, Türkiye’de genel eğitime daha uygulamalı bir karakter kazandırılmalı ve bu kurumlardaki öğrencilere de işyerlerinde uygulama deneyimi edinebilecekleri olanaklar sunulmalıdır. Bu olanaklar öğrencilerin kamu kuruluşlarında, özel sektörde ve sivil toplum örgütlerinde iş ortamını birebir görmelerine, üretim sürecine katkı yapmalarına ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

⁷ Sertifikalandırma ve kredilendirme konusu sonraki bölümlerde daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

⁸ Spitzer, 2006; Keeley, 2007.

⁹ OECD, 2010.

¹⁰ Teorik bilgi ve uygulamalı eğitimin bir denge içinde sunulması amacıyla beceri eğitimi ve staj süreçlerinin iyileştirilmesi, bir sonraki bölümde daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2. HEDEF: MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN NİTELİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Mesleki ve teknik eğitim, işgücü piyasasında bireylere belirli bir işi yapmak veya bir mesleğin gereklerini yerine getirmek için gerekli olan bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmayı amaçlar. Nitelikli bir mesleki ve teknik eğitim sisteminin, sürdürülebilir büyümeye, ekonomide rekabet gücünün artırılmasına, insan kaynaklarının geliştirilmesine, sosyal içermenin güçlendirilmesine ve bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasına önemli katkıda bulunduğu üzerine kayda değer bir görüş birliği vardır. Bu nedenle, mesleki ve teknik eğitim son yıllarda, çoğu ülkede yoksullukla mücadele, ekonomik büyüme ve istihdam politikalarının merkezinde yer alıyor.¹¹

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin, sanayi yapılanmalarının ve üretim süreçlerindeki farklılıkların, mesleki ve teknik eğitim anlayışlarına da etkide bulunduğu bir gerçektir. Dolayısıyla, ülkelerin mesleki ve teknik eğitim sistemlerinde belirgin farklar göze çarpar.

Ancak, ülkeler sistemlerini yenilemeye ve mesleki ve teknik eğitimin kalitesini artırmaya yönelik reformlar gerçekleştirmekte ve bazı ortak eğilimler ekseninde birbirlerine yaklaşmaktadırlar. Modüler eğitime geçilmesi, öğretim programları hazırlanırken meslek standartlarının dikkate alınması ve yeterliliğe dayalı belgeleme anlayışının yerleşmesi, mesleki yönlendirme ve rehberliğin sağlanması, okul-işletme işbirliğinin güçlendirilmesi ve öğretim kurumlarındaki teorik eğitim ile işletmelerdeki uygulamalı eğitimin birbirini tamamlaması bu eğilimler arasında sayılabilir.

Son yıllarda, Türkiye’de kalkınma planlarında ve diğer üst politika belgelerinde, mesleki ve teknik eğitime verilen önemin artması oldukça önemli bir gelişmedir. Yayımlanan tüm üst politika belgelerinde, yer yer hedeflenen oranlar arasında bir farklılaşma olsa da, mesleki ve teknik eğitimin tüm ortaöğretim içindeki payının artırılacağı belirtiliyor. Ayrıca, mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması yalnızca Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) değil, diğer tüm paydaşların öncelikleri arasında yer alıyor.¹² Öte yandan, günümüzde Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin önceliği, bu eğitimi veren kurumlara devam eden öğrenci sayısını artırmaktan ziyade mesleki ve teknik eğitim almış kişilerin işgücü piyasasında istihdam edilebilirliklerinin ve insana yaraşır iş bulma olanaklarının geliştirilmesi olmalıdır. Kamu kurumları bu doğrultuda, MEB, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) liderliğinde ve eşgüdümünde mesleki ve teknik eğitimde kalitenin artırılmasına yönelik politika oluşturma gayretindedir.

Bu gayretin bir yansıması olan ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) eşgüdümünde ilgili tüm tarafların katılımıyla hazırlanan İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı¹³ 2010 yılında yürürlüğe girmiştir. Plan kapsamında, kamu ve özel sektör arasında sürdürülebilir işbirliklerinin kurulması, mesleki ve teknik eğitim ile işgücü piyasası arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, aktif işgücü piyasası politikalarının etkinliğinin artırılması ve işgücünün istihdam edilebilirlik becerilerinin

11 Bu çerçevede, 2002 yılında AB ülkeleri Kopenhag Süreci’ni başlatarak, mesleki ve teknik eğitimin niteliğinin artırılmasının sadece ulusal bir konu olmadığına ve bu konuda AB düzeyinde ortak politikalar ve stratejiler geliştirilmesi gerektiğine karar vermiştir. Kopenhag Süreci ve sonrasında açıklanan ortak bildirgelerde mesleki ve teknik eğitim konusu AB açısından artık sadece “ikincil bir alan” olarak değil, sürdürülebilir büyüme, istihdam ve toplumsal uyum üzerinde belirleyici rol oynayan anahtar faktörlerden biri olarak görülmeye başlanmıştır.

12 Örneğin, *Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi*’nde ve hazırlanmakta olan *Ulusal İstihdam Stratejisi*’nde mesleki ve teknik eğitim sisteminin güçlendirilmesi konusuna geniş yer verilmektedir.

13 15 Temmuz 2010 tarih ve 27642 sayılı Resmî Gazete.

iyileştirilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, her biri farklı bakanlık, kurum ve kuruluşların sorumluluğunda öncelik alanları ve önlemler belirlenmiştir.¹⁴

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin, bireylerin potansiyellerine ulaşmalarına, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin nitelikli eleman gereksiniminin karşılanmasına ve ülkenin rekabet gücünü artırmasına katkıda bulunacak nitelikte olması hedefleniyor. Bu bölümde, bu hedefe ulaşabilmek için, mesleki ve teknik eğitimde kalitenin artırılmasına yönelik aşağıdaki öneriler sunuluyor:

- Öğretim programlarının yenilenmesi ve “eğitim-meslek-belge” bağlantısının kurulması
- Öğretmen ve yöneticilerin niteliğinin geliştirilmesi
- Rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetlerinin güçlendirilmesi
- Eğitim ortamlarının iyileştirilmesi
- Okul-işletme işbirliği güçlendirilerek beceri eğitimi ve staj süreçlerinin etkililiğinin ve verimliliğinin artırılması

Öneri 2.1. Öğretim Programlarının Yenilenmesi ve “Eğitim-Meslek-Belge” Bağlantısının Kurulması

Türkiye’de, mesleki ve teknik eğitimde öğretim programlarının yenilenme süreci, modüler sisteme geçiş süreciyle birlikte başlamıştır. Modüler sistemde, öğrenciler geleneksel anlamda derslerin oluşturduğu belirli bir programa değil, kendi geliştirecekleri daha esnek bir program çerçevesindeki modüllere kaydolmaktadır.¹⁵ Bu doğrultuda, 2004-2005 yılından itibaren birçok meslek alan ve dalında eğitim modüllerinin programları geliştirilerek uygulamaya konmuştur. Programların güncellenmesine yönelik süren çalışmalar da mevcuttur.

Mesleki ve teknik eğitimde öğretim programlarının yenilenme sürecinin başarısını belirleyecek en temel unsurlardan biri “eğitim-meslek-belge” bağlantısının güçlü bir biçimde kurulmasıdır. Bu bağlantının kurulabilmesi için öncelikle meslek standartları¹⁶ ve yeterlilikleri¹⁷ hazırlanmalıdır. Bu kapsamda, 2006 yılında, ulusal meslek standartları ve yeterlilikleri ile ölçme-değerlendirme ve belgelendirmeye dayanan bir Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi (UMYS) oluşturmaktan sorumlu MYK’nın kurulmuş olması önemli bir kurumsal gelişmedir.

Meslek standartlarının ve yeterliliklerinin hazırlanmasını takiben, öğretim programlarının bu standartlar ve yeterlilikler esas alınarak geliştirilmesi/güncellenmesi gerekir. Bu bağlamda, Resmi Gazete’de yayımlanan ulusal meslek standartlarının ve yeterliliklerinin, ortaöğretim düzeyinde MEB ve yükseköğretim düzeyinde YÖK tarafından mesleki ve teknik eğitim okullarında/kurumlarında uygulanacak öğretim programlarına yansıtılması, uygulamaya konulması ve öğretim programlarının modüler sisteme uygun olarak, geniş tabanlı alan ve dal eğitimine göre geliştirilmesi büyük önem taşır.

14 Türkiye’de 2007 yılından bu yana mesleki ve teknik eğitimde yürütülen iyileştirme çabaları Meslek Eğitiminde Kalite için İşbirliği Projesi kapsamında hazırlanan *Mesleki ve Teknik Eğitimde Güncellenmiş Durum Analizi* raporunda kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır.

15 Bu tasarım, öğrencinin belli bir mesleğe yönelik uzmanlaşma kararını daha esnek bir çerçeveye oturtmayı ve OECD ülkelerindeki yönetime paralel olarak öğrencinin belirli bir alana ilişkin tüm asgari yetkinlikleri kazandıktan sonra, 12. sınıfta belli bir daldaki mesleki yeterlilikleri kazanmasını amaçlamaktadır.

16 Meslek standardı, bir mesleğin başarı ile icra edilmesi için gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari yeterlilikler olarak tanımlanmaktadır. Somut olarak, meslek standartları, işgücü piyasasındaki mesleki koşulları tanımlayan, çalışanların yerine getirmesi gereken görev ve işlemleri özetleyen metinlerdir.

17 Yeterlilik, bir öğretim programının başarıyla tamamlanması sonucu, öngörülen çıktıların kazanıldığını onaylayan ve yetkili bir otorite tarafından basılı olarak verilen derece, diploma veya sertifika türü belgedir.

Öğretim programları ve meslek standartları/yeterlilikleri arasındaki ilişkinin düzgün bir biçimde kurulabilmesi için MEB, YÖK ve MYK arasında güçlü ve yakın bir işbirliği sağlanmalıdır.

Öğretim programlarının ve modüllerinin ulusal meslek standartlarına ve yeterliliklerine uygun olarak geliştirilmesi ve uygulanması amacıyla, başta işçi ve işveren sendikaları ve meslek kuruluşları olmak üzere ilgili sektördeki paydaşların sürece dahil edilmesi büyük önem taşıyor. Ayrıca, öğretim programları gelişen ve değişen teknoloji ve işgücü piyasası şartları doğrultusunda belirli aralıklarla güncellenmeli, toplam kalite yönetimi, sorun çözme ve (sektör odaklı) girişimcilik gibi işgücü piyasasında aranan becerileri öğrencilere sunabilmelidir. Gerek öğretim programları güncellenirken gerekse yeni mesleki ve teknik eğitim kurumları ya da yeni mesleki alanlar/dallar açılırken, il bazında işgücü piyasası ihtiyaç-beceri analizleri dikkate alınmalı ve buradan hareketle geleceğe dönük işgücü arz-talep izdüşümleri yapılmalıdır. Bu noktada, mesleki standartların ve yeterliliklerinin hazırlanmasında büyük rol oynayan ve MYK bünyesinde oluşturulan sektör komitelerinin daha işlevsel olması gerektiği söylenebilir. Ayrıca, istihdam konusunda yerel düzeyde politika geliştirmekten sorumlu mekanizmalardan biri olan İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları'nın yapısının ve işleyişinin iyileştirilmesi son derece önemlidir. Bu çerçevede, İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulları'nın bağlı oldukları valilik ile ilgili kurum ve kuruluşların tüm bu süreçleri sahiplenmesi gerekir.

Geliştirilen ve uygulanan programların eğitim ve istihdam arasındaki ilişkiye olan etkisinin ortaya çıkarılması için etki analizleri sürecin en başından itibaren tasarlanıp gerçekleştirilmeli ve ilgili kurumlar bünyesinde etkin birer izleme ve değerlendirme sistemi kurulmalıdır. Tüm bu süreçlerin yaşama geçmesinde MEB, YÖK ve MYK'nın son derece önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu nedenle, bu kurumların öğretim programı geliştirme kapasitesi bir an önce yeniden değerlendirilmeli ve gerek görülen alanlarda güçlendirme çalışmaları yürütülmelidir.

"Eğitim-meslek-belge" bağlantısının kurulabilmesinin son aşaması, bireylerin (örgün, yaygın ve enformel öğrenimdeki) performanslarının ulusal düzeyde ölçülmesine, değerlendirilmesine ve belgelendirilmesine izin veren ulusal yeterliliklere dayanan bir sistemin oluşturulmasıdır. Türkiye'de, bireylerin MYK tarafından yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşları tarafından ulusal meslek standartları temel alınarak geliştirilen ulusal yeterliliklere göre değerlendirilmeleri ve yine MYK tarafından onaylanan, ulusal çapta tanınan ve uluslararası karşılaştırmalara olanak veren mesleki yeterlilik belgelerine sahip olmaları öngörülmektedir.

Kuşkusuz, bu ölçme, değerlendirme ve belgelendirme sistemini tamamen yaşama geçirmek belli bir zaman alacak ve ayrıntılı ve özenle planlanması gereken işlemler içerecektir. Bu sürecin hızlanması ve sistemin yaşama geçebilmesi için ilgili tüm paydaşların (MEB, YÖK ve MYK başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, akreditasyon kuruluşları, meslek odaları, sivil toplum örgütleri vb.) sistemi sahiplenmeleri ve sistemin güvenilirliği ve geçerliliğinin sağlanması için sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir.¹⁸

¹⁸ Ölçme, değerlendirme ve belgelendirme konusu bir sonraki bölümde daha kapsamlı ele alınacaktır.

Öneri 2.2. Öğretmen ve Yöneticilerin Niteliğinin Geliştirilmesi

Öğretmenlerin öğrenme süreçlerindeki ve dolayısıyla eğitim sisteminin tüm düzeylerindeki rolü eşsiz önemdedir. Bu kapsamda, öğretmenler ve okul yöneticilerinin eğitim düzeyleri, birikimleri, deneyimleri, değişimleri izleme ve bunlara ayak uydurma kapasiteleri, mesleki eğitim ve öğretimin kalitesinin iyileştirilmesinde de belirleyicidir.¹⁹ Türkiye’de, mesleki ve teknik eğitimde öğretmenlerin/eğiticilerin ve okul yöneticilerinin yenilenen öğretim programlarının gereklerini yerine getirebilmeleri, geliştirilmekte olan fiziksel altyapıyı en üst düzeyde kullanabilmeleri ve eğitimin çıktılarının iyileştirilmesine katkıda bulunabilmeleri için etkin biçimde desteklenmeleri gerektiği sıklıkla ifade edilmektedir.²⁰

Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin mesleki birikimlerini, beceri ve yeterliliklerini geliştirmelerine yönelik en önemli politika araçlarından biri hizmetiçi eğitimlerdir. Son yıllarda bu yönde birçok olumlu adım atılmış olsa da, öğretmenleri ve okul yöneticilerini birçok farklı kanaldan besleyen, etkileşime dayanan yöntemleri kullanan, akran koçluğunu harekete geçiren, okul temelli, yaygın ve etkili bir hizmetiçi eğitim mekanizmasına hala gereksinim vardır.

Meslek Eğitimde Kalite için İşbirliği Projesi çerçevesinde gerçekleştirilen “Meslek Eğitiminde Ne Çalışıyor, Neden Çalışıyor” saha araştırmasının bulguları, mesleki ve teknik eğitim kurumlarının başarısında okul yöneticilerinin ve öğretmen kadrosunun sektördeki deneyimlerinin; iletişim, girişimcilik, karar verme ve liderlik becerilerinin; işletmeler ve diğer paydaşlarla kurdukları ilişkilerin büyük önem taşıdığına işaret ediyor.²¹

Bu kapsamda, öncelikle okul yöneticilerine yönelik, liderlik, iletişim, takım çalışması ve koçluk gibi becerilerinin güçlendirilmesi amacıyla, deneyimlerin ve başarılı örneklerin de paylaşıldığı hizmetiçi eğitimlerin kurgulanması yararlı olacaktır.

Meslek dersleri öğretmenlerine yönelik hizmetiçi eğitim programları ise halen oldukça merkezi bir yapıya sahiptir ve bu durum, yerel gereksinimlerin karşılanmasını zorlaştırır niteliktedir. Bu noktada, eğitim gereksiniminin okul düzeyinde nesnel ölçütlere dayanarak belirlenmesi ve okul yöneticilerinin öğretmen seçiminde yetkilendirilmesi yarar sağlayabilir.

Ayrıca, il milli eğitim müdürlükleri ve il istihdam ve mesleki eğitim kurulları arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi ve yerel düzeydeki paydaşların da (işletmeler, meslek odaları, sendika temsilcileri vb.) hizmetiçi eğitimin eşgüdümü ve sunumu sürecine dahil edilmesi gereklidir.

Meslek dersi öğretmenlerinin kendi alanlarındaki gelişmeleri yakından takip etmeleri önemlidir ve öğretmen niteliklerinin geliştirilmesine yönelik hizmetiçi eğitimlerin, yenilenen öğretim programlarının genel yaklaşımı çerçevesi içinde kurgulanması gerekir. Dolayısıyla, meslek dersleri öğretmenlerinin hizmetiçi eğitimleri (teorik ve uygulamalı) ilgili sektördeki aktörlerle işbirliği içinde sistematik olarak gerçekleştirilmelidir. Bu doğrultuda, olanakları uygun olan bir eğitim kurumu belirlenerek burada belirli aralıklarla sektördeki işletmelerin de katılımıyla hizmetiçi eğitimin gerçekleşmesi sağlanabilir. Ayrıca, özel sektör, özellikle öğrencilerin beceri eğitimi ve staj süreçlerinde öğretmenlerin de işletmelerde gözlem yapmasına daha çok olanak vermelidir. Böylece, hem beceri eğitimi ve staj süreçlerinin iyileşmesine hem de öğretmenlerin alanlarındaki gelişmeleri kolayca takip etmelerine katkıda bulunulabilir.

¹⁹ OECD, 2010; Aycan ve ark., 2012.

²⁰ ERG, 2011.

²¹ Aycan ve ark., 2012.

Meslek dersi öğretmenlerinin sektör deneyimi kazanması teşvik edilmeli ve bu konuda gerekli düzenlemelerin yapılması sağlanmalıdır.

Bu konuda, diğer ülkelerdeki başarılı örneklerden de hareketle, yenilikçi ve kısa zamanda sonuç verecek yöntemler de kullanılabilir. Örneğin, Finlandiya,²² Avustralya²³ ve Çin'de²⁴ yapılan araştırmalar, sektör deneyimi olmayan ya da mesleki bilgi ve becerilerini güncellemek isteyen öğretmenlere, ilgili alanlardaki işletmelerde geçici olarak çalışma olanağı verilmesinin olumlu sonuçlar verdiğini göstermiştir. Öğretmenlerin becerilerini sürekli yenilemelerine olanak sağlamak üzere uzaktan eğitim yönteminden yararlanabilmeleri için gerekli altyapının oluşturulması da kısa dönemde çözüm sunabilecek yollardan biridir.

Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında yeni istihdam edilecek öğretmenlerin sektörleriyle ilgili işletme deneyimine sahip olması amaçlanmalı ve bu deneyim şartı öğretmen yeterliliklerine dahil edilmelidir. Eğer aranan özelliklerde yeterli öğretmen bulunamıyorsa, başka kaynaklara da başvurulabilir. Belirli bir meslekte eğitim yapmak üzere sanayide veya hizmet sektöründe çalışan veya çeşitli nedenlerle (öğreticiliğe engel olacak nedenler dışında) işinden ayrılmış, sektörle ilgili güncel bilgi ve deneyimleri bulunan mühendis, teknisyen ve usta öğreticiler görevlendirilebilir. Bu bireylerin, öğretmenlik yeterlilik sınavlarına hazırlanmaları, sertifika almaları ve (yarı zamanlı) eğitimciler olarak mesleki ve teknik eğitim kurumlarında istihdam edilmeleri teşvik edilebilir.

Bu önerilerden hareketle altı çizilmesi gereken önemli konulardan bir tanesi de, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin niteliğinin artırılması için birçok kurumun eşgüdümünde çalışması gerekliliğidir. MEB, YÖK, MYK, eğitim hizmetlerinin sağlanmasından sorumlu genel müdürlükler ve öğretmenlerin gereksinimlerini karşılayan kamu kurumlarının, yerel paydaşların ve özel sektör kuruluşlarının söz konusu süreçlere etkin katılımı çabaların olumlu sonuç vermesinde belirleyici rol oynayacaktır.

Mesleki ve teknik eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin mesleki becerilerinin geliştirilmesi kadar işletmelerde stajyer ve çırakları denetleyen usta öğreticilerin gerekli pedagojik yeterliliklere sahip olması da önemlidir.

İşletmelerdeki staj ve beceri kazanımı süreçleri üzerine yürütülen çalışmalar,²⁵ usta öğreticilerin genelde mesleğe özgü beceriler üzerine odaklandıklarını, ancak iletişim ve takım çalışması becerileri konusunda yetersiz kaldıklarını göstermiştir. Bu nedenle, usta öğreticilere yönelik kılavuz kitapçıklar hazırlanmalı ve bu konuda düzenlenen eğitimci eğitimlerine katılmaları teşvik edilmelidir. Böylece, usta öğreticiler konu bilgisinin yanı sıra, bilgi ve becerilerini en iyi nasıl aktarabilecekleri konusunda da deneyim sahibi olabilirler. Ayrıca, ilgili sektördeki usta öğreticilerin ve meslek dersi öğretmenlerinin bazı dersleri birlikte yürütmeleri de usta öğreticilerin pedagojik gelişimlerine katkıda bulunurken öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerinin güncellenmesine olanak sağlayabilir.

Ülkemizde, on veya daha fazla öğrenciye beceri eğitimi veren işletmelerde "eğitim birimi" kurulması yönünde yasal düzenlemelerin yapılmış olması önemli bir adımdır.²⁶ Bundan sonra önemli olan bu yasal düzenlemenin yaşama geçirilebilmesi için gerekli çalışmaların yapılmasıdır. Bu amaçla, işletmelere mali teşviklerin sağlanması öngörülebilir. Bu mali teşvikler işletmelere vergi avantajları sağlanması ya da işveren eğitimci personelin primlerinin devlet tarafından karşılanması biçiminde düzenlenebilir.

22 Cort, Harkonen ve Volmari, 2004.

23 Harris, Simons ve Moore, 2005.

24 Kuczera ve Field, 2010.

25 Evans, Dovasyon ve Holland, 1990; Harris, Simons ve Bone, 2000.

26 13 Şubat 2011 tarih ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda yapılan değişikliklerle mesleki ve teknik eğitime ilişkin yeni uygulamalar getirilmiştir.

Öneri 2.3. Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Hizmetlerinin Güçlendirilmesi

Günümüzde, özellikle teknolojik gelişmelerin de etkisiyle, yeni beceriler ve bilgiler gerektiren meslekler ortaya çıkıyor. Bu çerçevede, bireylerin daha bilinçli ve isabetli akademik ve profesyonel tercihler yapabilmeleri ve planlarını bu doğrultuda geliştirebilmeleri için mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetlerinin iyileştirilmesi daha da önemli hale geliyor. Birçok ülkede yürütülen araştırmalar,²⁷ etkin rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetlerinin bireylerin kendine güvenlerini, karar verme yeteneklerini ve iletişim becerilerini olumlu yönde etkilediğine işaret ediyor. Ancak diğer OECD ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de, mesleki eğitimde rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetleri konusunda önemli sıkıntılar yaşanıyor.

Burada altı çizilmesi gereken ilk nokta, mesleki ve teknik eğitim kurumlarında rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetlerinin psikolojik danışmanlıktan ayrı tutulması gerektiğidir.

Çoğu zaman, bu eğitim kurumlarındaki rehberlik birimleri, öğrencilere (öğrenme süreçleri ya da davranışlarıyla ilgili) kişisel sorunlarında destek olmakla da yükümlüdürler. Bu da, mesleki yönlendirme ve kariyer planlamasıyla ilgili hizmetlerin ikinci planda kalmasına neden olabilir.

Bu kapsamda, söz konusu iki birimin birbirinden ayrılması ve bu birimlerde farklı uzmanların istihdam edilmesi gerekiyor. Psikolojik danışmandan farklı olarak, rehberlik ve kariyer danışmanının kariyer ve öğrenme fırsatları, meslekler (tanım, görev alanları, çalışma alanı, iş bulma koşulları ve ilerleme olanakları vb.) ve işgücü piyasalarındaki koşullar konusunda bilgisinin olması ve öğrencilere gerekli yönlendirmeyi yapacak yeterliliklere sahip olması beklenir. Mevcut istatistikler, ülkemizde rehber öğretmen başına düşen öğrenci sayısının oldukça fazla olduğunu gösteriyor. Bu oranın ivedilikle makul boyutlara indirilmesi için çalışmalara başlanması, yukarıda belirtilen yeterliliklere sahip rehberlik ve kariyer danışmanlarının yetiştirilmesi ve istihdam edilmesi eşsiz önemdedir. Bu noktada, Türkiye İş Kurumu'nun (İŞKUR) mevcut iş ve meslek danışmanlarının hizmetlerinden yararlanılması kısa ve orta vadede bir çözüm olabilir.

Türkiye'de rehberlik ve kariyer danışmanlığı çalışmaları, 9. sınıfta mesleğe yönlendirmeden ziyade "okul tanıtımı" biçiminde gerçekleşmekte ve doğal olarak, istenilen sonuçları vermemektedir. Oysa mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığının bütüncül bir yaklaşımla okulöncesinden başlayarak düzenlenecek etkinliklerle bireyin tüm eğitim yaşamına yayılması gerekir. Eğitimlerinin çeşitli aşamalarında öğrencilerin ilgi, beceri ve yetenekleri saptanmalı, bir üst düzeydeki eğitim kurumları hem öğrencilere hem de ailelerine tanıtılmalıdır.

Mesleki ve teknik eğitim kurumlarından mezun olacak öğrencilere özel bir kariyer desteği sağlanması, okuldan işgücü piyasasına geçiş süresinin azalmasına ve bireylerin niteliklerine uygun işler bulmasına yardımcı olacaktır. Bu nedenle, rehberlik ve kariyer danışmanları yalnızca öğrencilerle değil, öğretmenler, işletmelerde görev alan usta öğreticiler ve işverenlerle de yakın ilişki içinde olmalıdır. Ayrıca, mezun olacak ve işgücü piyasasına girmeye hazırlanan öğrencilere endüstriyel ilişkiler, iş ve iletişim becerileri, özgeçmiş hazırlama ve mülakat yöntemleri konusunda eğitimler verilmelidir.

İş dünyasında başarılı olmuş çalışanların ya da girişimcilerin okullarda öğrencilerle buluşturulması ve öğrencilerin sorularını yanıtlaması da yarar sağlayabilir. Öğrencilerin motivasyonlarını artırma ve onlara rol model olmaları açısından bu bireyler eğitim kurumlarının eski mezunları arasından seçilebilir.²⁸

27 OECD, 2004; Bowes, Smith ve Morgan, 2005.

28 Ayca ve ark., 2012.

Rehberlik ve kariyer danışmanlarının diğer öğretmenlerle işbirliği yaparak, mesleki ve teknik eğitim kurumlarındaki öğrencilere, girişimciliği özendirerek ve artıracak eğitimler sunması da ekonominin gereksinim duyduğu mesleklerde kendi işini kuracak bireylerin yetişmesine katkıda bulunacaktır. Genel bir girişimcilik eğitiminin yanı sıra kişinin girmek istediği sektöre yönelik girişimcilik eğitimi de verilmelidir.

Öneri 2.4. Eğitim Ortamlarının İyileştirilmesi

Mesleki ve teknik eğitimin kalitesini etkileyen önemli bir unsur, eğitim kurumlarının ve beceri eğitimi ve/veya staj yapılan işletmelerin güncel teknolojik donanıma ve altyapıya sahip olmasıdır. Türkiye’de son zamanlarda uygulanan projeler özellikle eğitim kurumlarındaki donanımın öğretim programları ile daha uyumlu olmasına ve yenilenmesine büyük katkıda bulunmuştur. Örneğin ÇSGB, MEB, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi işbirliğiyle başlatılan Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Projesi bu kapsamda atılmış önemli bir adımdır. UMEM Projesi’nin temel amaçlarından biri, seçilen mesleki ve teknik ortaöğretim okullarının teknik altyapısının yenilenmesi, teknolojik gelişmelere göre donatılması ve bu okullardaki öğretmenlerin gelişen teknolojiye uyum sağlaması olarak belirlenmiştir.

Özellikle yüksek maliyetli ancak istihdam olanaklarının da fazla olduğu alanlarda (örneğin sanayi sektöründe) düzenlenen eğitimler için eğitim kurumlarının donanım gereksiniminin karşılanması amacıyla ilgili sektörlerdeki paydaşlar ve okulların sıkı bir işbirliği içerisinde çalışması büyük önem taşır. Bu doğrultuda, mesleki ve teknik eğitim kurumlarında laboratuvar kurulumu konusunda işletmeler ve okullar arasında sürekli işbirliklerinin kurulması teşvik edilmeli, bu konudaki projelerin yaşama geçirilmesi yolundaki bürokratik yükler hafifletilmelidir.

Ancak, işletmenin sorumluluğu sadece kurulum aşamasıyla sınırlı kalmamalıdır. Laboratuvar kurulumundan sonra da teknik donanımın işletmedeki sorumlu kişiler ve/veya birimler tarafından düzenli olarak takip edilmesi ve güncellenmesi ve laboratuvardan sorumlu mesleki ve teknik öğretmenlerin sürekli olarak eğitimden geçirilmeleri gerekir.²⁹

Öğrencilerin uygulamalı eğitim gördüğü işletmelerin eğitim ortamlarının da modern ürün ve hizmet üretim süreçlerine uygun hale getirilmesi gerekiyor. Bilindiği gibi, 2011 yılında yapılan yeni yasal düzenlemelerle, Türkiye’de, on kişiden fazla çalışanı olan tüm işletmelerin mesleki eğitim ve öğretim öğrencilerine beceri eğitimi sunmaları yasal bir zorunluluktur. Bu işletmeler, beceri eğitimi sağlamadıkları takdirde idari para cezası ödemek durumundadır. Öğrencilere beceri eğitimi sağlayan işletmelerin sayısında bir artış gözlemlenmekle birlikte, birçok küçük ve orta boyllu işletmenin yenilenen öğretim programlarına uygun uygulamalı eğitim sunmak için yeterli sayıda nitelikli çalışanı olmaması ve gerekli donanıma sahip olmaması yasal düzenlemelerin yaşama geçmesini zorlaştırıyor. Ayrıca, kimi işletmelerde iş güvenliği önlemlerinin yetersiz olması, stajyerlere korunma araçlarının sağlanamaması ve yasal düzenlemelere uymayan işletmeleri denetleme zorlukları iş sağlığı ve güvenliği gibi önemli sorunları da beraberinde getiriyor.³⁰

Bu kapsamda, Almanya’daki ikili mesleki eğitim sisteminde önemli bir yeri olan sektöre özgü beceri eğitimi merkezlerinin kurulması bir seçenek olabilir. Beceri eğitimi merkezleri ve eğitim kurumları arasında yapılan sözleşmeler çerçevesinde, öğrenciler, öğretim programlarına ve güncel teknolojiye uygun ekipmanların toplandığı bu merkezlerde beceri eğitimleri alabilirler.

29 Aycan ve ark., 2012.

30 Yeni yasal düzenlemede eğitim-istihdam ilişkisine yönelik detaylı bir analiz için bkz. Kenar (2011).

Beceri merkezlerinin kurulmasında ilgili sektördeki paydaşların (odalar, meslek kuruluşları vb.) teşvik edilmesi gerekir. Benzer biçimde, sektör kuruluşlarının mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları kurmaları ve desteklemeleri de okullardaki eğitim ortamlarının iyileşmesine katkıda bulunacaktır.

Öneri 2.5. Okul-İşletme İşbirliği Güçlendirilerek Beceri Eğitimi ve Staj Süreçlerinin Etkililiğinin ve Verimliliğinin Artırılması

İşgücü piyasalarında gözlemlenen en temel sorunlardan biri, ilgili mesleğe uygun yeterli sayıda nitelikli eleman bulunamamasıdır. Bir yandan, mesleki ve teknik eğitim mezunu gençlerin önemli bir kısmı uygun niteliklere sahip olmadıkları için ilgili meslekte istihdam edilemiyor ya da işletmeler, mesleki ve teknik eğitim kurumlarından mezun bireyleri istihdam etseler bile, mesleğin gerektirdiği bilgi ve beceriye sahip olmadan işgücü piyasasına giren yeni mezunları, telafi edici bir eğitimden geçirmek zorunda kalıyorlar. Diğer yandan, işgücü piyasasının talep ettiği mesleki ve kişisel becerilere sahip olarak mezun olan gençlerin bazıları niteliklerine uygun çalışma şartları, ücret ve özlük haklarını sağlayabilecek işletmeler bulmakta zorlanıyorlar.

Mesleki ve teknik eğitim veren kurumlarla ilgili sektördeki aktörler arasında yeterince sistematik ve verimli bir ilişkinin olmaması, bu sorunun en temel nedenlerinden bir tanesi olarak karşımıza çıkıyor. Bu nedenle, işletmelerin üretim süreçlerindeki gereksinimlerine göre, mesleki ve teknik eğitim veren okulların ilgili bölümleriyle sistematik bir işbirliği geliştirmesi büyük önem taşıyor. Kuşkusuz okul-işletme işbirliğinin en önemli ayaklarından bir tanesi işletmelerde sağlanan uygulamalı beceri eğitimi ve/veya stajlardır. Beceri eğitimi ve stajlar, öğrencilerin teknik ve mesleki becerilerinin yanı sıra problem çözme, karar verme, yönetim, iletişim ve girişimcilik gibi becerilerinin de gelişmesinde önemli rol oynuyor. Ayrıca, işverenlerin ve potansiyel çalışanların birbirini daha iyi tanımasına olanak sağlayarak okuldan işe geçiş sürecini kolaylaştırırken işletmelerin üretim süreçlerine katkıda bulunuyor.³¹

Beceri eğitiminin ve staj sürecinin etkin yönetilmesi öğrenci, eğitim kurumu ve işletmenin bu süreçlerden en üstün yararı sağlamaları ve hedeflerine ulaşmaları açısından büyük önem taşıyor.

Meslek Eğitiminde Kalite için İşbirliği Projesi kapsamında gerçekleştirilen “Meslek Eğitiminde Ne Çalışıyor, Neden Çalışıyor” saha araştırmasının³² bulguları, beceri eğitimi ve staj süreçlerinin titizlikle planlanması, sıkı bir biçimde denetlenmesi ve yakından takip edilmesi gerektiğini gösteriyor.

Bu kapsamda, öncelikle, başarılı beceri eğitimi ve stajların planlanması ve (öğrenci-okul) eşleştirilmesi sürecinde çeşitli uygulamalar ön plana çıkıyor:

- Beceri eğitimi/staj için işletmelere gönderilecek öğrenci seçiminde ders notları ve mesleki ve teknik becerilerin yanı sıra disiplin ve motivasyon gibi özelliklerin de dikkate alınması; seçim sürecinde meslek dersi öğretmenleri ve işletme yetkililerinden oluşan bir komisyonun görev alması ve öğrencinin anlama, algılama ve kavrama becerisinin ölçüldüğü bir genel yetenek sınavı yapılması,
- Beceri eğitimi/staj sağlayacak işletmenin teknik donanımının yeterli düzeyde olması; işletmede öğrenciye alanına uygun uygulama deneyimi kazanma fırsatı verilmesi; öğrencilerin işletme içi eğitimlere dahil edilmesi; çalışma koşullarının (ücret, çalışma saatleri vb.) uygun olması; işletmede okul sonrası istihdam olasılığının yüksek olması,

³¹ OECD, 2010.

³² Aycan ve ark., 2012.

- Okul-işletme eşleşmesinde internet üzerinden kurulacak kariyer merkezlerinin etkin bir biçimde kullanılması; kariyer günleri düzenlenerek öğrenci-işletme buluşmasının sağlanması,
- Öğrencilerin, işyerlerindeki beceri eğitimi/staj süreçlerinden ve okullardaki teorik eğitimden gereken yararı sağlayabilmeleri amacıyla bir eğitim döneminin tamamen uygulamalı eğitime ayrılması, diğer dönemde de okula devam edilmesi için gereken düzenlemelerin gerçekleştirilmesi.

İşletmede sağlanan uygulamalı eğitimin niteliğinin yüksek olması etkili bir “kalite güvence” sisteminin kurulmasına bağlıdır.

Öncelikle, okullar ve işletmeler arasında protokollerin imzalanması beceri eğitimi/staj süreçlerinin daha yasal ve kurumsal bir çerçevede yürütülebilmesine olanak sağlayacaktır. Beceri eğitimi ve staj sürecinin yakından izlenmesi konusunda da hem eğitim kurumlarına hem de işletmelere önemli görevler düşmektedir. Bir yandan, beceri eğitimi/staj sürecini izlemekten sorumlu koordinatör öğretmenlerin öğrencinin işletmedeki eğitimini yakından izlemesi gerekmektedir. Diğer yandan, işletmeler de öğrencilerin mesleki ve teknik becerilerini gerçekten geliştirecekleri bir beceri eğitimi/staj programı sunmalıdır. Ayrıca, usta öğreticilerin ya da insan kaynakları uzmanlarının, koordinatör öğretmenlerin işletmelerde gözlem yapmasına izin vermeleri büyük önem taşımaktadır. Mesleki ve teknik eğitim programları çerçevesinde gerçekleştirilen sınavların meslek dersi öğretmenleri, işletmelerdeki usta öğreticiler ve sektör kuruluşlarından (odalar, birlikler vb.) temsilcilerin dahil olduğu bir komisyon tarafından hazırlanması etkili bir kalite güvence sisteminin kurulmasına yarar sağlayacaktır.

3. HEDEF: MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM SİSTEMİNE YÖNELİK DESTEK MEKANİZMALARININ KURULMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİ

Mesleki ve teknik eğitim, gençlerin potansiyellerine ulaşmalarını, insan onuruna yaraşır şartlar altında işgücü piyasasına girmelerini ve ekonominin nitelikli eleman gereksiniminin karşılanmasını hedefliyor. Kuşkusuz bu hedeflere ulaşabilmek için önceki bölümlerde de altı çizildiği gibi mesleki ve teknik eğitim sistemi bünyesinde gerçekleştirilmesi gereken önemli değişikliklere gereksinim vardır. Ancak, mesleki ve teknik eğitimin istenilen sonuçlara sadece eğitim kurumlarında ve/veya öğretim programlarında yapılan değişikliklerle ulaşması beklenemez. Özellikle, mesleki ve teknik eğitim ve işgücü piyasası arasındaki “etkileşimin” güçlenmesi için eğitim sisteminin dışında kalan ve özellikle işgücü piyasalarıyla ilgili bazı destek mekanizmalarının da kurulması gerekiyor. Bu mekanizmalar, yeterlilik çerçevelerini, etkin ölçme, değerlendirme ve belgelendirme sistemlerini ve mesleki ve teknik eğitim programlarını izleme-değerlendirme etkinliklerini kapsıyor.

Öncelikle, meslek standartlarını tanımlayan ve kazanılan yeterliliklerin sertifika ya da diplomalarla belgelendirilebilmesine izin veren etkin bir ulusal (ya da AB örneğinde olduğu gibi bölgesel) yeterlilik sisteminin kurulması ve yaşama geçmesi gerekiyor. Yeterliliklerin ortak bir çerçeveye³³ yerleştirilmesi güvenilirliği ve saydamlığı artırırken, yaşı ve eğitim düzeyi ne olursa olsun her bireye her an eğitimine yeniden başlama olanağı vererek hayat boyu öğrenmeyi destekliyor ve yükseköğretime geçişleri kolaylaştırıyor.³⁴

Ancak şu da unutulmamalıdır ki yeterlilik çerçevelerinin etkisi, yeterliliklerin güçlü bir yöntemle düzeylere göre belirlenmesine, ilgili sektördeki tüm paydaşlarca desteklenmesine, mesleki ve teknik eğitim sistemini birleştirecek tamamlayıcı tedbirlerle teşvik edilmesine ve sistem içinde hareketliliğin iyileştirilmesine bağlıdır.

Ayrıca, ulusal yeterlilik çerçevelerinin güvenilir ve saydam standart ulusal ölçme, değerlendirme ve belgelendirme çerçeveleri ile de tamamlanması gerekiyor.

Son yıllarda birçok ülke ulusal yeterlilik sistemlerini tasarlamakta ve uygulamaya koymaktadır. Özellikle AB ülkeleri, hayat boyu öğrenme çerçevesinde ülkeler arası hareketliliğin yaşama geçmesi, üye ülkelerdeki tüm bireylerin sahip oldukları yeterliliklerin Birlik düzeyinde de kolayca tanınması ve ulusal ve sektörel düzeyde yeterlilik çerçevelerinin birbiriyle ilişkili olması amacıyla Avrupa Yeterlilik Çerçevesi’ni (AYÇ) oluşturma çalışmalarını hızlandırmıştır. Genel eğitim, mesleki ve teknik eğitim ve yükseköğretim dahil olmak üzere her düzeyde edinilen³⁵ yeterliliklere uygulanabilen AYÇ, AB’deki farklı eğitim sistemleri arasındaki ilişkilerin daha kolay kurulabilmesi amacıyla, öğrenme girdilerine (öğrenimin süresi, kurum tipi vb.) değil, öğrenme çıktılarına (bireyin öğrenme süreci sonunda bildikleri, anladıkları ve yapabildikleri) odaklanmaktadır.³⁶ AYÇ’nin doğal tamamlayıcısı olan Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kredi Transfer Sistemi (ECVET) ise, farklı ulusal ve/veya sektörel mesleki yeterlilik sistemlerinin ortak bir tabanda birbirleriyle iletişim kurabilmelerini sağlamak için geliştirilmekte olan bir araçtır. Bu doğrultuda, ECVET, yeterliliği biriktirilebilir

33 Yeterlilik çerçevesi, yeterlilikleri öğrenme çıktılarına (bilgi, beceri ve yetkinliklere) göre açıklayan ve sınıflandıran sistemdir.

34 Kis, Hoeckel ve Santiago, 2009; Kis ve Field, 2009.

35 Hayat boyu öğrenme (yaygın ya da enformel öğretim) çerçevesinde kazanılan yeterlilikler de AYÇ kapsamında değerlendirilir.

36 Bu doğrultuda, AYÇ kapsamında, öğrenme çıktılarıyla tanımlanan sekiz yeterlilik düzeyi bulunmaktadır ve her yeterlilik düzeyi bilgi, beceri ve yetkinliklere göre açıklanmaktadır.

ve transfer edilebilir öğrenme çıktıları (bilgi, beceri ve yetkinlikler) ve kredi puanlarıyla ifade eden bir yöntem izlemektedir.³⁷ AYÇ ve ECVET işgücü piyasasının gereksinimlerine yanıt verebilen, diğer eğitim sistemleri ile bütünlük içerisinde ve hayat boyu öğrenme ilkesine dayalı, modern, esnek ve kaliteli bir mesleki ve teknik eğitim sistemi oluşturulmasını amaçlamaktadır.³⁸

Son olarak altı çizilecek diğer bir önemli nokta da, mesleki ve teknik eğitimin hedeflerine ulaşması için güncel ve güvenilir verilere ve etkin izleme-değerlendirme programlarına olan gereksinimdir. Düzenli olarak toplanan ve uluslararası karşılaştırmaya izin veren bir veri tabanının eksikliği, mesleki ve teknik eğitimde kritik alan ve zayıflıkların belirlenmesini güçleştirmektedir.

Bu bölümde, yukarıda açıklanan noktalardan hareketle ve mesleki ve teknik eğitim sistemine destek mekanizmalarının geliştirilmesi amacıyla iki politika önerisi sunuluyor:

- Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi'nin kurulması ve kalitesinin, sürdürülebilirliğinin ve güncelliğinin sağlanması
- Mesleki eğitime ve işgücü piyasalarına ilişkin istatistiksel verilerin iyileştirilmesi ve etkin bir izleme-değerlendirme mekanizmasının kurulması

Öneri 3.1. Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi'nin Kurulması ve Kalitesinin, Sürdürülebilirliğinin ve Güncelliğinin Sağlanması

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim sisteminin önemli sorunlarından biri (örgün ve yaygın) mesleki ve teknik eğitim kurumlarından verilen belgelerin bireylerin sahip oldukları bilgi ve becerileri güvenilir bir biçimde yansıtamamasıdır. Ayrıca örgün ya da yaygın eğitim dışında enformel yollardan mesleki beceri edinen bireylerin büyük bir bölümü sahip oldukları bilgi, beceri ve yetkinlikleri belgelendirme olanağı bulamamaktadır.

MYK koordinasyonunda Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi'nin (UMYS)³⁹ kurulması bu sorunların çözülmesi için çok önemli bir adım olmakla birlikte, daha önemlisi sistemin kalitesinin, sürdürülebilirliğinin ve güncelliğinin sağlanmasıdır.⁴⁰

UMYS'nin ilk aşaması, işgücü piyasasının gereksinimleri doğrultusunda ulusal meslek standartlarının ve ulusal yeterliliklerinin hazırlanmasıdır. Bu sürece ilgili paydaşların (ilgili bakanlıklar ve kamu kuruluşları, yerel yönetimler, işçi ve işveren sendikaları, meslek örgütleri vb.) ve uzmanlaşmış kişilerin dahil edilmesi ve özellikle özel sektör temsilcilerinin MYK bünyesinde oluşturulan sektörel uzmanlık komitelerini sahiplenmesi, hazırlanan standart ve yeterliliklerin kabul edilebilirliğini ve kalitesini sağlamak açısından kritik önemdedir.⁴¹ Bu doğrultuda, MYK öncülüğünde meslek standardı hazırlama çalışmaları yapan ve özel sektörü temsil eden kuruluşların çalışmaları çeşitli teşviklerle özendirilmelidir. Ayrıca, meslek standartlarının hazırlanması sürecinde, bir dizi araştırma, inceleme ve analiz çalışmasının yürütülmesi gerekmektedir. Bu kapsamda işgücü piyasası ihtiyaç ve beceri analizleri gerçekleştirilmeli ancak analizlerin zaman içerisinde devamlılığı sağlanmalı ve işgücü piyasasının belirlenen gereksinimlerine göre geleceğe yönelik kestirimler de yapılmalıdır.

37 CEDEFOP, 2010.

38 Hayat boyu öğrenme kapsamında AYÇ ve ECVET'in bir değerlendirmesi için bkz. Köseleci (2012b).

39 UMYS, mesleki ve teknik eğitim standartlarının ve bu standartları temel alan yeterliliklerin geliştirilmesi, uygulanması ve bunlara ilişkin yetkilendirme, denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin kural ve etkinlikler bütünüdür.

40 MYK, 2012.

41 Young, 2005.

Standartların hazırlamasını takiben, bir önceki bölümde kapsamlı bir biçimde irdelendiği gibi, her derece ve türdeki okullarda uygulanacak mesleki ve teknik eğitim programlarının ulusal meslek standartlarına göre hazırlanması, programların teknolojik yeniliklere ve standartlara göre sürekli olarak güncellenmesi, öğretmen yeterliliklerinin de bu doğrultuda geliştirilmesi ve sınav sistemlerinde gerekli değişikliklerin yapılması gerekiyor.

Örgün veya yaygın her kademedeki ve türde düzenlenen eğitim ve öğretim programlarından elde edilen öğrenme çıktılarının güvenilir olarak değerlendirilmesi ve belgelendirilmesi, işverenlerin talep ettikleri işgücüyle buluşmasına ve bireylerin niteliklerine uygun iş bulmalarına katkıda bulunacaktır. Ülkemizde, mesleki ve teknik eğitimin saydamlığını, güvenilirliğini ve işgücü piyasasına uygunluğunu sağlamak amacıyla öğrenci performansının ulusal düzeyde ölçülmesine, değerlendirilmesine ve belgelendirilmesine ilişkin standart bir sisteme hala gereksinim duyuluyor. UMYS'nin yaşama geçmesiyle birlikte, öğrencilerin MYK tarafından yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşları tarafından ulusal yeterliliklere göre yapılacak olan sınavlarla değerlendirilerek ulusal düzeyde tanınan ve uluslararası düzeyde karşılaştırmaya olanak tanıyan MYK onaylı mesleki yeterlilik belgelerine sahip olmaları öngörülmüyor. Bu kapsamda, MYK ile mesleki ve teknik eğitimin sağlayıcıları olan MEB ve YÖK arasında güçlü bir işbirliğine gereksinim vardır. Özellikle MEB'in öğrenci değerlendirme süreçlerine ilişkin zengin bir deneyim birikimi bulunuyor. Bu nokta göz önünde bulundurularak, Bakanlık ve bünyesindeki ilgili birimler değerlendirme araçlarının ve sınav süreçlerinin tasarlanması ve eğitim ve öğretim kuruluşlarının akreditasyonunda kullanılacak ölçütlerin hazırlanması çalışmalarına katkıda bulunmalıdır.

Bilindiği gibi, mesleki ve teknik eğitimde (örgün, yaygın ve enformel) öğretim programları modüler yapıda hazırlanıyor ve hazırlanan modüllerin ECVET kapsamında kredilendirilmesi için çalışmalar devam ediyor. Bununla birlikte, özellikle ortaöğretimdeki eğitim kurumlarında halen sınıf geçme sistemi uygulanıyor. Bu kurumlarda da sınıf geçme sistemi yerine kredi sistemine geçilmelidir. Öğretmen ve okul yöneticilerine kredilendirme konusunda hizmetiçi eğitim verilmelidir.

MYK onaylı mesleki yeterlilik belgelerinin alınması gönüllülük esasına göre gerçekleşeceği için bu konuda bilgilendirme kampanyalarının yürütülmesi ve bazı teşviklerin ve yasal düzenlemelerin uygulanması sistemin yaygınlaşmasına yarar sağlayacaktır. Örneğin, girişimciliği artırmak ve kendi işini kurmak isteyenleri teşvik etmek amacıyla Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından sağlanan mali desteklerden MYK onaylı mesleki yeterlilik belgesine sahip olanların öncelikli olarak yararlanması sağlanabilir. Diğer bir seçenek, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde, çalışanların mesleki ve teknik eğitim alıp MYK onaylı mesleki yeterlilik belgesi edinmesini sağlayan işverenlerin maliyetlerinin KOSGEB tarafından karşılanması olabilir.

Yine bu kapsamda, 2011 yılı sonunda, MYK'nın faaliyetlerine başlamasından bu yana uygulamada karşılaşılan yasal boşlukların giderilmesi amacıyla 5544 sayılı MYK Kanunu'nda 665 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile birtakım değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu kanun değişiklikleri ile UMYS'nin oluşturulması, geliştirilmesi ve güncelliğinin korunmasına ilişkin tüm işlemlerin MYK tarafından yürütüleceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca, ulusal meslek standartlarının ve ulusal yeterliliklerin hazırlanmasına ve yürürlüğe konulmasına, sınav, ölçme, değerlendirme ve eğitim ve öğretim kurumlarının akreditasyonuna ilişkin temel esaslar belirlenmiştir. Bu düzenlemelerin yaşama geçmesiyle, MYK onaylı mesleki yeterlilik belgelerinin kalite güvencesi korunarak bu belgelere bireylerin daha hızlı erişebilmesi sağlanacaktır.

Öneri 3.2. Mesleki Eğitim ve İşgücü Piyasalarına İlişkin İstatistiksel Verilerin İyileştirilmesi ve Etkin Bir İzleme-Değerlendirme Mekanizmasının Kurulması

Kısa ve uzun dönemde işgücü piyasalarının ihtiyaç analizleri, kamu ve özel sektör kuruluşlarının hizmet planlarını yaparken kullanabilecekleri önemli araçlardır. Oysa ülkemizde, mevcut ve geleceğe ilişkin meslek alanları, istihdam oranları, ulusal ve yerel düzeydeki işgücü piyasası gereksinimlerini belirleme ve mesleki ve teknik eğitim mezunlarını izleme çalışmaları oldukça yetersiz düzeydedir.

Mesleki ve teknik eğitim programlarının bireylerin işgücü piyasasına geçişlerini kolaylaştırabilmeleri için bölgesel gereksinimler ve geleceğe yönelik gelişme eğilimleri incelenmeli, yeni programların oluşturulmasında yerel ve bölgesel düzenlemeler öne çıkmalıdır.

Örneğin, eğitim kurumları ve bölgesel kalkınma ajansları tarafından yapılacak bölgesel analiz ve veri çalışmaları ile hangi alanlarda girişimcilere/yatırımcılara gereksinim bulunduğu belirlenmeli ve bu çalışmalar girişimci adayları ve kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

Çoğu zaman, öğrencilerin eğitim kurumlarından mezun olduktan sonra aldıkları eğitime uygun işlerde istihdam ediliş edilmediklerine ilişkin yeterince bilgi bulunmamaktadır. 16. Milli Eğitim Şurası'nda mesleki ve teknik eğitim okullarından mezun olanları, yetiştirildikleri alanlarda işe yerleştirmek ve işteki performanslarını değerlendirmek için mesleki ve teknik eğitim kurumlarında "İşe Yerleştirme ve İzleme Birimi" oluşturulmasına ilişkin bir karar alınmıştır. Bu kararın ardından, 2002 yılında Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarında İşe Yerleştirme ve İzleme Birimi Oluşturulmasına İlişkin Yönerge yürürlüğe konmuştur. Ancak, uygulamada istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır. Bu nedenle, güncel bilişim teknolojilerini kullanarak mesleki ve teknik eğitim mezunlarının internet tabanlı olarak izlenmesine izin veren e-mezun sisteminden hareketle yapılacak analizlerin artırılması, bu analiz sonuçlarının veri tabanının eksikliklerini ortaya koyması ve bu eksikliklerin giderilmesi için güçlendirme çalışmalarının yapılması gerekiyor. Böylelikle, mesleki ve teknik eğitim programlarından mezun olanların işgücü piyasalarındaki konumlarının belirlenmesi mümkün olabilir. Mezunların öğrenim gördükleri alanlarda çalışıp çalışmadıklarına ve hangi koşullar altında çalıştıklarına ilişkin verilerin düzenli olarak toplanması da öğretim programlarının etkisi hakkında bilgi verebilir.

Ayrıca politika yapımcıların mesleki ve teknik eğitim alanında plan, program, politika veya projelerin muhtemel fayda ve maliyetlerini, sonuçlarını ve yan etkilerini değerlendiren etki analizlerinin yapılmasına gereksinimleri bulunuyor. Bu kapsamda, gerek fayda-maliyet analizlerinin gerekse program etki analizlerinin süreçlerin başından itibaren tasarlanması gerekiyor. Bu doğrultuda, mesleki ve teknik eğitimin programlarının etki analizlerine ilişkin araştırmaların (yüksek lisans ya da doktora tezleri, akademik makaleler) gerçekleştirilmesi teşvik edilmelidir.

4. HEDEF: MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMİN TOPLUMSAL STATÜSÜNÜN İYİLEŞTİRİLMESİ

Gerek ülkemizde gerekse OECD ve AB ülkelerinde, mesleki ve teknik eğitim kurumlarında önemli bir toplumsal statü sorunu ve itibar eksikliği gözlemleniyor. Genel (akademik) eğitim, mesleki ve teknik eğitimden daha çok itibar görüyor, öğrenciler ve/veya aileleri mesleki ve teknik eğitim kurumlarını son tercih olarak değerlendiriyorlar. Mesleki ve teknik eğitimin çekici hale getirilmesi, öğrencilerin ve ailelerinin, meslek eğitiminin bireylere gelir ve toplumsal statü sağlayacağına inanmalarıyla gerçekleşecektir.

Bireyler ve aileler, eğitim ile ilgili kararlarını verirken kendilerine en yüksek ekonomik ve sosyal yararı sağlayacağına inandıkları okullara gitmek ve çocuklarını da bu okullara göndermek isteğiyle hareket ederler. Bireylere ortaöğretime başladıktan sonra yatay olarak farklı okullara, dikey olarak ise yükseköğretime geçiş fırsatı tanımayan ve bir nevi “çıkılmaz sokak” olarak nitelendirilen okul türlerinin nitelikli talep çekmesi neredeyse olanaksızdır. Bu nedenle, bireye eğitime ilişkin kararlarını yeniden gözden geçirme olanağının tanınması amacıyla, birçok ülkenin eğitim sisteminde genel ve mesleki eğitim arasında yatay ve dikey geçişlerin sağlanması yönünde çalışmalar yapılıyor. Özellikle, mesleki ve teknik eğitimin oldukça önemli bir yer tuttuğu ülkelerde,⁴² eğitim ve öğretim programları arasında gerekli koşullar yerine getirildiği takdirde yatay ve dikey geçişler kolaylıkla yapılabiliyor. Bireyler bir programdan diğerine geçmek isterlerse daha önceki çalışmalarından ve/veya başarılarından yararlanabilir, uygun kredilerini transfer edebilirler.

Mesleki ve teknik eğitimin cazibesinin artırılması için, mesleki beceri kazanımının hayat boyu sürdürülmesi gerektiği de ön plana çıkarılmalıdır. Bu nedenle zorunlu öğretim sonrasında hayat boyu öğrenme fırsatları çeşitlendirilmeli ve yetişkinlerin de beceri ve yeterlilik edinmeleri desteklenmelidir. Son olarak, tüm bu politikaların etkin bir biçimde yaşama geçmesi için yoğun iletişim ve bilgilendirme etkinliklerine gereksinim duyulmaktadır.

Türkiye’de de öğrenciler ve aileleri için mesleki ve teknik eğitimin daha çekici hale getirilmesi, bunun için de meslek eğitiminin statüsünün artırılması sürekli gündemde olan bir önceliklidir. Bu yönde, bu bölümde üç temel politika önerisi geliştirilmiştir:

- Meslek eğitiminde öğrencilere yatay ve dikey hareketlilik olanakları sunulması
- Zorunlu eğitim sonrasında hayat boyu öğrenme fırsatlarının çeşitlendirilmesi
- Mesleki ve teknik eğitimin iletişim ve bilgilendirme kampanyalarıyla desteklenmesi

Öneri 4.1. Öğrencilere Yatay ve Dikey Hareketlilik Olanakları Sunulması

Mesleki ve teknik eğitimin düşük statülü bir olgu olmaktan çıkarılması için cazibesi ve itibarının artırılması gerekiyor. Özellikle, ortaöğretim düzeyindeki mesleki ve teknik eğitime ilişkin “düşük nitelikte işler”, “düşük kalitede eğitim” ve “üniversite yolu kapalı” algıları değiştirilmelidir.

Meslek yüksekokullarının yeniden yapılandırılması bu noktada önemli bir rol oynuyor. Öncelikle, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ve meslek yüksekokulları arasındaki program bütünlüğü sağlanmalıdır.

Her iki eğitim düzeyinde de, programların ve yöntemlerin öğrencilerin ilgi, yetenek ve becerilerini ortaya çıkarmaya ve geliştirmeye yönelik olması, sorgulayıcı, araştırmacı ve kendini ifade edebilen gençler yetiştirmeyi hedeflemesi gerekiyor.

Ayrıca, meslek yüksekokullarının öğretim elemanları ve idari kadroları nicelik, nitelik ve pedagojik açıdan geliştirilmeli, teknolojik donanımları iyileştirilmeli ve ilgili sektördeki işletmelerle olan işbirlikleri güçlendirilmelidir. Mevcut meslek yüksekokulları gözden geçirilerek atıl ve öğrenci bulamayan okulların kapatılması gerekebilir. Buradan sağlanacak kaynaklar ise diğer okulların iyileştirilmesinde kullanılabilir.

Meslek yüksekokullarından dört yıllık lisans eğitimi veren üniversitelere dikey geçiş olanakları genişletilerek, daha fazla eğitim almak isteyen bireylerin önü açılmalıdır. Meslek yüksekokullarından üniversitelerin lisans programlarına geçmek isteyen öğrenciler için bu eğitime daha kolay uyum sağlamlarına yardımcı olacak destekleyici akademik eğitimler (kredi sistemi ve modüllerle) verilmelidir.

Mesleki ortaöğretimden meslek yüksekokullarına sınavsız geçişin yarattığı kalite sorununu gidermek ve mesleki eğitimden gelenlerin ya da mesleki eğitime ilgi duyup, beceri ve yetenek sahibi bireylerin teşvikini sağlamak amacıyla meslek yüksekokullarına geçiş için mesleki beceri ve yetenek sınavı konulmalıdır. Bu durumda, mesleki ve teknik ortaöğretim programlarından gelen öğrenciler doğal olarak avantajlı konuma geçeceklerdir. Genel liseden gelen, meslek yüksekokullarında programı bulunan bir mesleğe ilgi duyan ancak yeterli niteliklere sahip olmayan kişiler, kendilerini meslek yüksekokullarında almak istedikleri eğitime hazırlayacak bir mesleki eğitim alarak mesleki bilgi/beceri altyapılarını tamamlayabileceklerdir. Ayrıca, bu kişilere öğretim programlarının modülleri ile de bu sınava hazırlanma olanağı verilmelidir.

Öneri 4.2. Zorunlu Eğitim Sonrasında Hayat Boyu Öğrenme Olanaklarının Çeşitlendirilmesi

Ülkemizde zorunlu eğitim sonrasında okula devam etmemiş bireylere beceri ve yeterlilik edinebilecekleri fırsatların sağlanması gerekiyor. Özellikle ortaöğretim sonrasında, üniversitelere ve meslek yüksekokullarına alternatifler oluşturulmalıdır. Bu alternatiflerin bireyler için çekici olması, öğrenmenin UMYS çerçevesinde belgelendirilebilmesi ve kazanılan kredilerin diğer örgün ve yaygın eğitim kurumlarına transfer edilerek meslek yeterliliği sertifikası ve/veya yükseköğretim derecelerine sayılabilmesi ile ilintilidir. OECD ülkelerindeki mesleki ve teknik eğitim sistemlerinin en önemli öğelerinden biri, yaş ve eğitim düzeyine bakılmaksızın her bireye her an eğitimine yeniden başlama olanağı verilmesidir.

UMYS'nin oluşturulmasıyla mesleki beceri kazandıran özel kurumlar yaygınlaşacaktır. Kamu politikaları, bu yaygınlaşmayı desteklemek amacıyla, MYK tarafından yetkilendirilmiş belgelendirme kuruluşlarının ve beceri kazandıran özel kurumların serbest piyasa koşullarında rekabet edebileceği koşulları ve esnek bürokratik çerçeveyi sağlayarak eğitim ağırları oluşmasını özendirilebilir.

Meslek yüksekokulları gençlerin ve yetişkinlerin zorunlu eğitim sonrasındaki kısa ve/veya uzun süreli mesleki ve teknik eğitiminde ve hayat boyu öğrenme sürecinde temel roller oynayabilir. Özellikle yetişkin eğitiminde, meslek yüksekokulları yerel işgücü piyasasının gereksinimleri doğrultusunda nitelikli eleman gereksinimini giderecek kısa ve uzun süreli eğitim programlarını başarı ile uygulayabilir ve işgücünün istihdam edilebilirliğini yükseltebilirler.

Bu noktada, meslek yüksekokullarının yerel işgücü piyasalarının gereksinimlerini hissedecek duyarlılığa ve bu gereksinimleri karşılayacak esnekliğe sahip olacak biçimde yeniden yapılandırılmasına yönelik önemli bir yapısal değişiklik gereksinimi söz konusudur.

Bu kurumların da hayat boyu öğrenme ağlarına dahil olmaları ve rekabete açılmaları sağlanmalı, dolayısıyla sürekli olarak kaliteyi artırma gereğini hissetmelerine yönelik adımlar atılmalıdır. Bu adımlara örnek olarak, meslek yüksekokullarına kayıtlı öğrenci başına kamu fonu verilmesi ve mesleki eğitim ve yetişkin eğitime yönelik kurs gelirlerini değerlendirme özerkliğinin sağlanması verilebilir.

Son olarak, hayat boyu öğrenme sürecinde mesleki ve teknik eğitimin oldukça maliyetli olduğu vurgulanmalıdır. Bu da finansman sorununu beraberinde getirir. Kamu politikalarının, vergi indirimleri ve eğitim fonları yoluyla, bireylerin hayat boyu öğrenme kapsamında mesleki ve teknik eğitim faaliyetlerini desteklemesi sağlanabilir. Ayrıca özel sektör ve işletmelerin çalışanlarının mesleki ve teknik eğitimlerine daha fazla yatırım yapmaları için teşvik edilmeleri ve bu konuda yeni yöntemler (bireysel öğrenme hesapları ve katkı kuponları gibi eş finansman yöntemleri) geliştirilmesi gereklidir.⁴³

Öneri 4.3. Mesleki ve Teknik Eğitimin İletişim ve Bilgilendirme Kampanyalarıyla Desteklenmesi

Mesleki ve teknik eğitimin ekonomik ve sosyal faydasının artabileceği koşulları yaratacak düzenlemeler gerçekleştirilirken, kamuoyuna yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. İletişim stratejileri, mesleki ve teknik eğitimle ilgili olumsuz algıları değiştirmeyi hedeflemelidir.

Mesleki ve teknik eğitimin önemine ve bu kapsamda sağlanan olanaklara yönelik farkındalığı artırmak üzere ilgili paydaşların bir araya geldiği bir iletişim platformu oluşturulmalı ve ulusal çapta bir iletişim kampanyası başlatılmalıdır. Bu platforma iş dünyasının, mesleki ve teknik eğitim kuruluşlarının ve özellikle gençleri temsil eden sivil toplum örgütlerinin aktif olarak katılması sağlanmalıdır. İletişim platformu, özellikle ilköğretim düzeyindeki öğrenci ve ailelerini hedef grup olarak belirleyen geniş çaplı bir iletişim kampanyası başlatabilir. Mesleki eğitim kuruluşları tarafından yürütülecek bu kampanya kapsamında mesleki ve teknik eğitim ve meslek sahibi olmak da özendirilebilir. Kampanya içeriğinde, afiş, broşür gibi iletişim araçlarının kullanılmasının yanı sıra okullarda kariyer günleri düzenlenmesi, meslek liseleri tanıtım günlerinin yapılması gibi faaliyetler de gerçekleştirilebilir. Ayrıca, gençlerin alacakları mesleki ve teknik eğitime ve alanlarındaki istihdam olanaklarına yönelik bilgilere erişimlerini artırmak üzere yeni iletişim mekanizmaları geliştirilmelidir.

Gençlerin ve ailelerinin doğrudan hedef grup olarak belirleneceği bu çalışmalar öncesinde gençlerin konuya ilişkin gereksinimleri, beklentileri ve kullandıkları başlıca iletişim araçları belirlenmeli; iletişim yöntemleri bu çerçevede oluşturulmalıdır. İŞKUR'un bu konuda öncülüğü üstlenmesi ve gençlere yönelik iletişim konusunda uzmanlaşması önerilebilir.

İletişim araçları konusunda sosyal medya etkin olarak kullanılmalıdır. Ancak internet erişimi olmayan gençlerin dezavantajlı konumunun pekiştirilmesini engellemek üzere yerel televizyonlar gibi alternatif iletişim araçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Konunun işverenler tarafından da sahiplenilmesi için mesleki eğitimin önemi konusunda işletmelere yönelik iletişim faaliyetleri de gerçekleştirilmelidir. Bu faaliyetler kapsamında örgün mesleki eğitim alan gençlerin istihdamının işletmelere ve sektörlerle sağlayacağı katkıların yanı

sıra, hayat boyu öğrenme olanakları ve tüm bu alanlardaki teşvikler konusunda da işletme sahiplerinin bilgi düzeyinin artırılması hedeflenmelidir.

Son olarak, iletişim ve bilgilendirme etkinliklerinin ortaöğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim kurumlarıyla sınırlı kalmaması, meslek yüksekokulları, çıraklık eğitimi gibi mesleki eğitimin diğer alanlarına da yayılması gerekmektedir. Özellikle, UMYS'nin oluşturulması ve hayat boyu öğrenme çerçevesinde arzın çeşitlenerek yaygınlaşması için gerekli şartların sağlanmasıyla mesleki ve teknik eğitim açısından yeni bir durum ortaya çıkmaktadır. Bireyleri, işletmeleri, sosyal ortakları, sivil toplum örgütlerini ve üniversiteleri değişiklikler ve yenilikler konusunda bilgilendirmek ve bilinçlendirmek erişimi artırmak açısından son derece önemlidir. Sürekli ve yoğun bir iletişim ve bilgilendirme çalışması sonrasında bilgilendirme hizmetleri kalıcı ve devamlı olarak İŞKUR Hizmet Merkezleri, işletmelerin insan kaynakları bölümleri, eğitim hizmeti sunan kurumlar tarafından iletişim ve bilgi teknolojilerinden de yararlanılarak sürdürülmelidir.

KAYNAKÇA

- Autor, D. H., Levy, F. ve Murnane, R. J. (2003). The skill content of recent technological change: An empirical exploration. *Quarterly Journal of Economics*, 118(4), 1279-1333.
- Aycan, Z., Kılıç, B., Karataylıoğlu, I. ve Tuncer, E. (2012). *Meslek eğitiminde başarılı okul-sanayi işbirlikleri: Ne çalışıyor? neden çalışıyor?* Yayımlanmamış taslak araştırma raporu. Eğitim Reformu Girişimi.
- Bowes, L., Smith, D. ve Morgan, S. (2005). *Reviewing the evidence base for careers work in schools* (CeGS Occasional Paper). Derby: Centre for Guidance Studies, University of Derby. 15 Kasım 2011, http://www.derby.ac.uk/files/reviewing_the_evidence_base.pdf
- CEDEFOP (Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi) (2010). *The development of ECVET in Europe*. CEDEFOP Working Series No: 10. 25 Eylül 2011, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/6110_en.pdf
- CEDEFOP (2011). *Vocational education and training in Poland: Short description*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 15 Eylül 2011, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4105_en.pdf
- Chiswick, B. R., Lee, Y. L. ve Miller P. W. (2002). *Schooling, literacy, numeracy and labor market success*. IZA Discussion Paper Series No: 450. 15 Kasım 2011, <http://anon-ftp.iza.org/dp450.pdf>
- Cort, P., Härkönen, A. ve Volmari, K. (2004). *PROFF - Professionalisation of VET teachers for the future* CEDEFOP Panorama Series No: 104. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 20 Kasım 2011, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5156_en.pdf
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi) (2011). *Eğitim izleme raporu 2010*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- Evans, K., Dovaston, V. ve Holland, D. (1990). The changing role of the in-company trainer: An analysis of British trainers in the European community context. *Comparative Education*, 26(1), 45-59.
- Harris, R., Simons, M. ve Bone, J. (2000). *More than meets the eye? Rethinking the role of workplace trainer*. Brisbane: National Center for Vocational Education Research. 15 Kasım 2011, <http://www.ncver.edu.au/publications/471.html>
- Harris, R., Simons, M. ve Moore, J (2005). *A huge learning curve: TAFE practitioners' ways of working with private enterprises*. Adelaide: National Center for Vocational Education Research. 15 Kasım 2011, <http://www.ncver.edu.au/publications/1596.html>
- Keeley, B. (2007). *Human capital, how what you know shapes your life* (OECD Insights). Paris: OECD.
- Kenar, N. (2009). Yaygın eğitim kapsamında mesleki eğitim sistemi. *Mercek*, Ekim 2009. 12 Mart 2012, <http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/YAYGIN-EGITIM-KAPSAMINDA-MESLEKI-EGITIM-SISTEMI>
- Kenar, N. (2011). Torba Yasada Eğitim-İstihdam İlişikisine Yönelik Düzenlemeler. *İşveren Dergisi*. Ocak-Şubat 2011.
- Kézdi, G. (2006). *Not only transition: The reasons for declining returns to vocational education*. Center for Economic Research & Graduate Education – Economics Institute. 15 Kasım 2011, http://iweb.cerge-ei.cz/pdf/gdn/RRCV_15_paper_01.pdf

- Kis, V. ve Field, S. (2009). *Learning for jobs: OECD reviews of vocational education and training - Chile: A first report*. 15 Kasım 2011, <http://www.oecd.org/dataoecd/33/13/44167258.pdf>
- Kis, V. Hoeckel, K ve Santiago, P. (2009). *Learning for jobs: OECD reviews of vocational education and training - Mexico*. 15 Kasım 2011, <http://www.oecd.org/dataoecd/28/37/43277304.pdf>
- Köseleci, N. (2012a). *Mesleki ve teknik eğitimde güncellenmiş durum analizi*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- Köseleci, N. (2012b). *Hayat boyu öğrenme çerçevesinde mesleki beceri kazanımı: Uluslararası eğilimler*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- Kuczera, M. ve Field, S. (2010). *OECD reviews of vocational education and training - A learning for jobs review of China 2010*. Paris: OECD Publishing.
- Levy, F., ve Murnane, R. J. (2004). Education and the changing job market. *Educational leadership*, 62(2), 80-83.
- MYK (Mesleki Yeterlilik Kurumu) (2011). *2011-2015 yılı stratejik planı*. 12 Mart 2012, <http://www.myk.gov.tr/images/articles/editor/StratejikPlan16112011.pdf>
- OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) (2004). *Career guidance and public policy: Bridging the gap*. Paris: OECD.
- OECD (2007). *Reviews of national policies for education: Quality and equity of schooling in Scotland*. Paris: OECD
- OECD (2010). *Learning for jobs. OECD reviews of vocational education and training*. Paris: OECD.
- Spitzer, M. (2006). Brain research and learning over the life cycle. *Personalising Education*. Paris: OECD.
- Stone, J. R., Alfeld, C., Pearson, D., Lewis, M. V. ve Jensen, S. (2006). *Building academic skills in context: Testing the value of enhanced math learning in CTE*. National Research Center for Career and Technical Education, University of Minnesota. 15 Kasım 2011, <http://www.aypf.org/forumbriefs/2007/Resources/MathLearningFinalStudy.pdf>
- Şimşek, A. (1999). *Türkiye'de mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması*. İstanbul: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Yayınları.
- Young, M. (2005). *National qualifications framework: Their feasibility for effective implementation in developing countries*. Skills Working Papers No: 22. Cenevre: International Labour Office . 15 Kasım 2011, http://www.ilo.org/skills/pubs/WCMS_103626/lang--en/index.htm

Bankalar Cad. Minerva Han
No: 2 Kat: 5
Karaköy 34420, İstanbul
T +90 212 292 05 42
F +90 212 292 02 95
erg.sabanciuniv.edu

Nakkaştepe, Azizbey Sokak
No: 1 Kuzguncuk 34674, İstanbul
T +90 216 531 00 00
F +90 216 343 15 37
www.koc.com.tr
www.mlmm.com.tr